Konsument verket • KO

Rapport 2018:16

Vår omvärld 2018

Tema delningsekonomi

2018:16 Vår omvärld 2018 Tema Delningsekonomin
Konsumentverket 2018

Ansvarig handläggare: Kristine Blom

Förord

Denna omvärldsrapport är Konsumentverkets avrapportering till regeringen enligt uppdraget i instruktionen att bevaka och analysera marknaderna ur ett konsumentperspektiv. Den är avsedd att med ett kvalitativt anslag komplettera andra i huvudsak kvantitativa analyser som görs inom myndigheten.

Årets rapport har som särskilt tema delningsekonomins utveckling. Temat har valts utifrån tidigare iakttagelser av delningsekonomins utveckling driven av digitaliseringen av konsumentmarknaderna och viljan att skapa en mer miljömässigt hållbar konsumtion. Framväxten av delningsekonomin som ofta innefattar transaktioner mellan privatpersoner reser också frågan om vilket behov det finns av regler som skyddar de inblandade aktörerna. Dessutom har Konsumentverket i regleringsbrevet för 2018 ett särskilt uppdrag att följa delningsekonomins utveckling.

Rapporten bygger på ett underlag framtaget på uppdrag av Konsumentverket av Peter Siljerud, Futurewise AB. Rapportförfattare på Konsumentverket är Kristine Blom, Anna-Carin Widmark och Peter Vikström.

Karlstad, november 2018

Cecilia Tisell
Generaldirektör

Innehållsförteckning

1 Inledning 3
1.1 Konsumentverkets omvärldsarbete 3
1.2 Konsumentverkets uppdrag gällande delningsekonomi 4
1.3 Definition och avgränsning 5
1.4 Disposition 6
2 Delningsekonomi ur ett konsumentperspektiv 7
2.1 Roller och ansvar i delningsekonomin 7
2.1.1 Avtal mellan plattform och användare 7
2.1.2 Avtal mellan tillhandahållare och nyttjare 9
2.2 Otydlighet kring roller och ansvar i delningsekonomin 9
2.3 Svårighet att uppskatta nivån på delningsekonomin 10
3 Historisk bakgrund 12
4 Drivkrafter 13
4.1 Miljö- och klimatomtanke 13
4.2 Politiska ambitioner 13
4.3 Immateriell strävan 14
4.4 Ständig förnyelse 15
4.5 Mindre kostsamt 15
4.6 Större utbud 15
4.7 Lokal resursbrist 16
4.8 Nya digitala användarbeteenden 17
4.9 Digitala plattformar 17
4.10 Digitala betaltjänster 18
4.11 Sociala aspekter 19
4.12 Gigekonomin 19
5 Motkrafter 20
5.1 Komplicerad logistik 20
5.2 Billiga varor 20
5.3 Ökat ekonomiskt välstånd 20
5.4 Klimatambivalens 21
5.5 Minskat behov av fysiska produkter 22
5.6 Olämpliga produkter att dela 22
5.7 Bristande tillit 22

5.8 Oklara ansvarsförhållanden ... 23
5.9 Oanpassade regelverk för delningsekonomin ... 23
6 Inställningen till delning i Sverige ... 25
6.1 Aktiva i delningsekonomin ... 25
6.2 Minskande motstånd mot delning ... 28
6.3 Skäl till att dela ... 28
6.4 Skäl till att inte dela ... 28
6.5 Upplevda problem med delning ... 29
6.6 Ansvar kopplat till delning ... 30
6.7 Avtal, villkor och konsumentskydd ... 30
6.8 Framtida marknadsbedömning ... 31
7 Delningsekonomin internationellt ... 32
8 Delningsekonomin i Sverige ... 33
8.1 Företag med omsättning under 5 miljoner kronor ... 33
8.2 Företag med omsättning över 5 miljoner kronor ... 34
8.3 Nedlagda företag ... 34
8.4 Skäl till utvecklingen ... 34
8.5 Framgångsfaktorer ... 35
9 Konsekvenser och trender ... 36
9.1 Konsekvenser ... 36
9.1.1 Förändrad miljö- och klimatpåverkan ... 36
9.1.2 Förändrad konsumtion ... 36
9.1.3 Förändrad arbetsmarknad ... 37
9.1.4 Ekonomisk omfördelning ... 37
9.1.5 Digitalt utanförskap ... 37
9.2 Trender ... 38
9.2.1 Jättarna tar över ... 38
9.2.2 Nischade delningssajter ... 39
9.2.3 Protester mot delningsföretag ... 39
9.2.4 Stödtjänster till delningsföretag ... 39
9.2.5 Delning som affärsmodell ... 40
9.2.6 Glidning och omformning av affärsmodeller ... 41
9.2.7 Investeringar och uppköp ... 41
9.2.8 Sharewashing ... 42
9.2.9 Spelifiering ... 42

9.3 Sammanfattande slutsatser 43
10 Analys och slutsatser 44
10.1 Delningsekonomin står inför ett vägval 45
10.2 Utveckling mot nya affärsmodeller 46
10.3 Utveckling av regelverk 48
10.4 Fortsatt arbete 48
11 Bilagor 50

Sammanfattning

Denna omvärldsrapport är Konsumentverkets avrapportering till regeringen enligt uppdraget i instruktionen att bevaka och analysera marknaderna ur ett konsumentperspektiv. Rapporten har som ett särskilt syfte att belysa delningsekonomins utveckling.

Delningsekonomin har uppstått tack vare att digitaliserade plattformar eller mobilapplikationer gjort det enklare för privatpersoner att dela, köpa och sälja varor och tjänster med okända människor. Möjligheten att värna miljön genom delning av outnyttjade resurser, att det är ekonomiskt gynnsamt, tillgången till ett utökat utbud av varor och tjänster kan vara anledningar till delning. Delning synes endast i mindre utsträckning leda till större skador eller förhållande som leder till juridiska följder. Beroende på vad som delas och problemens art kan det dock finnas en risk att problemen kan bli både allvarliga och kostsamma. En utmaning är också att det i vissa delningssituationer kan råda oklarheter kring roller och ansvar och till vem man ska vända sig om det uppstår problem.

Belysningen av delningsekonomins utveckling och trender visar på följande resultat:

- Delningsekonomin utgör ett svårfångat koncept och det är svårt att göra en entydig definition. Det finns inte heller någon konsensus kring vad delningsekonomin innehåller. Detta gör det också besvärligt att mäta delningsekonomins omfattning och innehåll.
- Det är fortfarande relativt få som är involverade i delningsekonomin, även om det skett en ökning under de senaste åren. Betydligt fler är involverade som nyttjare än tillhandahållare. Detta indikerar att delningsekonomin till dags dato inte haft något större genomslag.
- Det är ungefär lika stor andel kvinnor och män som är involverade medan det kan finnas en tendens att unga och boende i städerna är mer aktiva.
- Den främsta anledningen till att kvinnor deltar i delningsekonomin är klimat- och miljöskäl, medan främsta anledningen för män är möjligheten att spara eller tjäna pengar.
- Främsta anledningen till att inte delta i delningsekonomin är att man inte ser något behov, vilket gäller både kvinnor och män. Attityden har dock blivit mer positiv över tid.
- Generellt sett är det dock endast i mindre utsträckning som hinder till delning lyfts fram som bristande trygghet, inte tillräckligt stor ekonomisk fördel (något fler män), tekniskt kunnande eller att delning är för komplext.
- Enbart i mindre omfattning har personer råkat ut för direkta problem i samband med delning, till exempel i form av förseningar, problem med betalning, eller skador på delade produkter.
- Det finns en dual struktur avseende aktörerna/plattformarna där några få växer sig stora och det stora flertalet fortsätter att vara små. Många av de små plattformarna kämpar med låg omsättning och förluster.
- Som ett komplement till de kommersiella plattformarna har även ideella plattformar och tjänster som, till exempel Fritidsbanken vuxit fram.
- Det finns en trend mot glidning och omformulering av affärsmodeller, där delningsplattforma själva tillhandahåller de varor/tjänster som ska delas och att utvecklingen därmed går mot mer traditionella affärsmodeller med en konsument och en näringsidkare

- Delningsekonomin kan, om den utvecklas och får större genomslag, leda till förändringar i vår konsumtion. En ökad delning av resurser kan medföra att vår konsumtion blir mindre resursintensiv och därmed också leda till en miljömässigt hållbar konsumtion. Det går dock inte i dagsläget att avgöra i vilken utsträckning delningsekonomin bidrar till detta, bland annat beroende på förekomsten av rekyleffekter. Det vill säga att besparingen används till konsumtion av andra varor och tjänster som belastar miljön.
- Vissa begagnade varor är också av säkerhets- och miljöskäl olämpliga att dela och återanvända som vissa barnartiklar, hjälmar, flytvästar, samt produkter som innehåller giftiga ämnen.
- Policyutvecklingen har varit begränsad, så det finns ett behov av att se hur delningsekonomin kan få bättre förutsättningar, bland annat genom att se hur samhällsplaneringen kan anpassas för att underlätta för delningstjänster att växa fram.

En central trend är glidningen från den traditionella trepartsmodellen mot en tvåpartsmodell där plattformen även är den aktör som förfogar över de resurser som delas. Vår bedömning är att den fortsatta tillväxten inom delningsekonomin kommer att vara särskilt hög inom denna kategori, och det blir viktigt att följa och analysera denna utveckling framöver.

Ett annat angeläget område att analysera närmare är hur delningsekonomin kan bidra till en mer miljömässigt hållbar konsumtion. I nuläget finns det inte tillräcklig kunskap om under vilka förhållanden som delningsekonomin kan bidra till detta.

Det finns också ett behov av policyinsatser för att säkerställa att delningsekonomin regleras på ett effektivt sätt som inte hämmar dess utveckling i onödan. Det handlar bland annat om skatte- och arbetsrättsliga regelverk såväl som det konsumentskyddande regelverket. I det fortsatta arbetet blir det därför viktigt att fortsatt följa olika policyinitiativ och bedöma dessa från ett konsumentperspektiv

1 Inledning

Årets omvärldsrapport är den femte i ordningen och precis som föregående år har vi valt att belysa ett aktuellt tema som har eller kan komma att få påverkan på konsumenternas förutsättningar" och därigenom även på Konsumentverkets verksamhet. Syftet med rapporten är att identifiera de fenomen och trender som är av vikt för Konsumentverkets uppdrag samt peka på framtida policyutmaningar.

Ett ganska nytt fenomen som också är temat för årets rapport är "delningsekonomin". Delningsekonomin har uppstått tack vare att digitaliserade plattformar eller mobilapplikationer gjort det enklare för privatpersoner att dela, köpa och sälja varor och tjänster med okända människor. Möjligheten att värna miljön genom delning av outnyttjade resurser, att det är ekonomiskt gynnsamt, tillgången till ett utökat utbud av varor och tjänster kan vara anledningar till delning. Delning synes endast i mindre utsträckning leda till större skador eller förhållande som leder till juridiska följder. Otrevligt bemötande, försening eller personer som inte dyker upp, problem med betalning och bedrägeriförsök är några de vanligaste förekommande problemen. Beroende på vad som delas och problemens art kan det dock finnas en risk att problemen kan bli både allvarliga och kostsamma. En utmaning är också att det i vissa delningssituationer kan råda oklarheter kring roller och ansvar och till vem man ska vända sig om det uppstår problem.

Denna rapport är också en delrapport av det tvååriga regeringsuppdrag vi har om att följa delningsekonomins utveckling och att lämna information till konsumenterna om tillämpliga regler inom delningsekonomin och vid handel mellan privatpersoner. [1]
Till skillnad från föregående år har vi inte med några enskilda omvärldsspaningar inom andra områden med i rapporten.

1.1 Konsumentverkets omvärldsarbete

Konsumentverkets systematiska arbete med omvärldsbevakning inleddes 2012 genom att ett internt nätverk för omvärldsbevakning, Omvärldsforum bildades. Omvärldsforum består av representanter från verkets alla delar. Representanterna har i huvuduppdrag att utifrån sina enheters omvärldsbevakning rapportera in spaningar till Omvärldsforum. Dessa spaningar utgör sedan ett viktigt underlag för den fortsatta analysen och arbetet med att ta fram de rapporter som används som underlag till verksamhetsplanering och som avrapportering till regeringen.

Resultatet från omvärldsbevakningsarbetet har sedan 2014 bestått av två årliga rapporter: en intern rapport med syftet att vara ett underlag för att bestämma verksamhetsinriktning samt en extern rapport till regeringen som svarar mot återrapporteringskravet i instruktionen. Dessa rapporter har under åren utvecklats från att vara enklare sammanställningar av enstaka spaningar till att innehålla större inslag av trend- och fördjupade analyser. Fokuset i arbetet har därmed successivt förskjutits från omvärldsbevakning till omvärldsanalys.

[1] *Regleringsbrev 2018 Konsumentverket, Fi2017/01645/KO/Fi2017/04510/KO, 2017-12-07*

I 2015 års rapport till regeringen identifierades ett antal gigatrender, samhällsutmaningar och trender på konsumentmarknadsnivå. Rapporten mynnade ut i fem konsumentpolitiska utmaningar under rubrikerna: Hållbar konsumtion, Delningsekonomi, Digitalisering, Utmaningar för sårbara och utsatta konsumenter, samt Offentliga tjänster och omreglerade marknader. I 2016 och 2017 års rapport låg fokus till stor del på digitaliseringens utveckling och utmaningar från ett konsumentperspektiv, bland annat med kopplingar till delningsekonomin och miljömässigt hållbar konsumtion.

De tidigare iakttagelserna om konsumenttrender avseende digitalisering, delningsekonomi och miljömässigt hållbar konsumtion ligger till grund för valet av tema för årets omvärldsrapport till regeringen. Arbetet med årets rapport har genomförts genom att en extern konsult, Peter Siljerud från Futurewise AB, anlitats för att ta fram ett empiriskt underlag avseende delningsekonomins utveckling och utseende och också göra trendspaningar avseende delningsekonomins utveckling i framtiden. Underlaget har sedan legat till grund för den bearbetning och analys som redovisas i den här rapporten. Det interna nätverket Omvärldsforum har deltagit i diskussionen kring analys och slutsatser.

1.2 Konsumentverkets uppdrag gällande delningsekonomi

Som nämnts ovan kan delningsekonomin innebära många fördelar för användarna, både tillhandahållarna och nyttjarna, men även utmaningar. Inte minst eftersom det ofta råder oklarhet kring konsumentskyddet i en delningstransaktion och till vem användarna ska vända sig om det uppstår problem. Konsumentverkets uppdrag om delningsekonomi innefattar att lämna allmän information om vilka regler som kan vara tillämpliga vid transaktioner inom delningsekonomi och vid andra avtal mellan privatpersoner om köp av varor eller tjänster. [2] För att möta uppdraget om delningsekonomi och handel mellan privatpersoner tillhandahåller Konsumentverket, genom upplysningstjänsten Hallå konsument, information till allmänheten. Det rör sig dels om nya privatköpsinriktade artiklar på www.hallakonsument.se, dels om utbildning av vägledarna på upplysningstjänsten för att de ska kunna hjälpa till med den här typen av frågor. I de fall användarna tar kontakt med upplysningstjänsten Hallå konsument avseende en delningstransaktion eller ett köp mellan privatpersoner får de i normalfallet information om att de konsumentskyddande reglerna inte gäller utan att avtalets lydelse är avgörande. I de fall användarna i delningsekonomin inte väljer att vända sig till Konsumentverket (eller Skatteverket) för vägledning är de i hög grad beroende av sin egen förmåga att informera sig om regler och hantera de problem som transaktionerna kan ge upphov till.

I uppdraget om delningsekonomi ingår också att Konsumentverket ska följa hur transaktioner mellan privatpersoner som rör köp av varor och tillhandahållande av tjänster utvecklas. Resultatet av Konsumentverkets arbete i enlighet med uppdraget ska rapporteras till regeringen senast den 30 november 2019. För Konsumentverket är det viktigt att följa utvecklingen av delningsekonomin både nationellt och internationellt och belysa de problemen och risker som svenska användare kan drabbas av. Inte minst på utländska plattformar. Därutöver att bevaka

[2] *Regleringsbrev 2018 Konsumentverket, Fi2017/01645/KO/Fi2017/04510/KO, 2017-12-07*

huruvida delningsekonomin leder till nya former av avtal och avtalsparter. Detta i syfte att anpassa vägledningen till användarna.

1.3 Definition och avgränsning

Begreppet delningsekonomi är inte entydigt definierat. I denna rapport har vi valt att utgå från Skatteverkets definition:

”[…] de transaktioner där underutnyttjade tillgångar säljs, hyrs ut, byts, samägs eller samnyttjas, huvudsakligen via en digital marknadsplats som inbegriper en tillhandahållare, utförare och en konsument. Det kan även handla om erbjudanden av tjänster.”

Som begrepp för aktörerna i delningsekonomin har vi i denna rapport valt att använda begreppen *plattform* om marknadsplatsen samt *användare* som innefattar både *tillhandahållaren* av en vara eller tjänst och *nyttjaren av varan eller tjänsten*. Begreppet konsument används i de fall det råder ett konsumentförhållande mellan aktörerna exempelvis när plattformen eller tillhandahållaren bedöms vara näringsidkare.

Valet av den något bredare definitionen innebär att såväl kommersiella som ideella initiativ faller inom ramen för delningsekonomi. Fenomenet rymmer alltså stora globala jätteföretag som Airbnb till lokala arrangemang för att dela verktyg i grannskapet. Begreppet används oftast om peer-to-peer (P2P) -baserade verksamheter som via en app eller webbtjänst knyter samman tillhandahållare och nyttjare. Förutom de ideella tjänsterna som är gratis, finns olika betalningsmodeller som fasta avgifter, procent på transaktionen och prenumeration.

Det är svårt att dra en skarp gräns för vad som ingår i delningsekonomin. Vissa väljer att inkludera även andrahandsmarknader och second hand som till exempel Blocket och Facebooks köp och sälj-funktion samt digital delning, exempelvis Netflix och Spotify. Andra inkluderar även konventionella hyrbilsfirmor, taxirörelser och förmedling av permanenta bostäder. Det finns en risk att begreppet då sväller för att inkludera allt från bibliotek till hotell, vilket försvårar vidare analys och jämförelser. Vi har i denna rapport valt att bortse från dessa varianter då begreppet annars blir väldigt spretigt.

Det finns en tidsaspekt som är relevant i sammanhanget, där själva varaktigheten av nyttjandet kan fälla avgörandet. Denna rapport fokuserar på mer kortvarigt nyttjande av ägodelar, vilket innebär att exempelvis bilpooler där man kan byta bil från dag till dag inkluderas, men att leasingbilar vilka man kan ha i flera år utesluts. Det finns också ett uppenbart problem att vissa vill rida på vågen och de positiva associationer som begreppet delningsekonomi kan innebära – trots att de egentligen inte kvalificerar sig.

För att en delningstransaktion ska komma till stånd krävs vanligen följande:

- En outnyttjad kapacitet (till exempel lägenheter som står tomma eller bilar som står parkerade stora delar av dagen)
- En kritisk massa av användare (som ofta på internet ökar värdet ju fler användare som deltar i en viss aktivitet)

- Digitala plattformar (webbsajter eller appar blir nav för delning och knyter ihop tillhandahållare och brukare)
- Ett system för att hantera tillit (möjligheten att ta del av andras tidigare omdömen, likväl som att själv betygssätta motparten)

1.4 Disposition

Rapporten inleds med en beskrivning av delningsekonomin utifrån ett konsumentperspektiv. Därefter följer en historisk tillbakablick och en genomgång av delningsekonomins framväxt, drivkrafter och motkrafter. Sen kommer en nulägesbeskrivning av hur delningsekonomin ser ut idag, statistik om vilka som använder sig av den och människors inställning till delningsekonomin. Avslutningsvis kommer en analys och slutsatser av vart delningsekonomin är på väg. I det avslutande kapitlet ges även förslag på områden för fortsatt analys av delningsekonomins utveckling.

2 Delningsekonomi ur ett konsumentperspektiv

Anledningar till att användarna väljer att använda delningsekonomitjänster kan bland annat vara av miljöskäl, tillgängligheten, att de är gratis eller billiga och att de erbjuder ett annat utbud av varor och tjänster än vad man annars har tillgång till. Delningsekonomi (sharing economy på engelska) är ett brett och omfattande begrepp och fler termer används synonymt[3]. Oberoende valet av definition handlar delningsekonomin i grunden om aktivering och användning av outnyttjade materiella eller immateriella resurser. [4] Digitala plattformar och mobilapplikationer har sänkt transaktionskostnaderna och gjort det lättare att dela, sälja, hyra ut eller samutnyttja resurser, särskilt mellan privatpersoner. Säkra betalningslösningar, betygsättningsfunktioner och försäkringslösningar gör det tryggare att dela även med främlingar. För användarna kan delningsekonomin vara ett alternativ till ägande och bidra till en effektivare resursanvändning, vilket i sin tur kan bidra till mer miljömässigt hållbar konsumtion. Delningsekonomin utmanar dock flera av fundamenten i dagens ekonomi och samhälle som exempelvis relationer, regelverk och företagsformer. [5] Att delta i delningsekonomin kan innebära en del utmaningar och risker för användarna. Den trepartskonstellation som användarna ibland ingår i vid delning, kan ge upphov till otydliga roller och ansvarsförhållande. I många fall kan det råda oklarhet kring konsumentskyddet och kring vem användaren ska vända sig till om det uppstår problem.

2.1 Roller och ansvar i delningsekonomin

2.1.1 Avtal mellan plattform och användare

Den främsta skillnaden mellan traditionell ekonomi och huvudsaklig delningsekonomi är att det i delningsekonomin oftast ingår tre aktörer bestående av en plattform, och en tillhandahållare som tillhandahåller en vara eller en tjänst respektive en nyttjare som nyttjar det som erbjuds (peer-to-peer, P2P) (se figur 2.1). Den digitala plattformen (ibland mobilapplikation) är marknadsplatsen där matchningen sker. Tillhandahållaren av plattformen kan vara en kommersiell eller en ideell aktör. Plattformarnas affärsmodeller baseras vanligtvis på att plattformen tar ut en avgift baserad på transaktionens värde, och/eller en fast avgift eller medlemsavgift. [6] Plattformen kan i vissa fall vara gratis för användarna och innehavaren av plattformen kan i dessa fall få sin inkomst genom att till exempel sälja annonsplatser. Både tillhandahållaren och nyttjaren ingår var sitt användaravtal med den förmedlande plattformen. Relationen mellan användare och plattform utgör i regel ett konsumentförhållande, det vill säga en kommersiell avtalsrelation mellan en näringsidkare och en enskild privatperson.[7] Det gäller i vart fall när plattformen tar betalt för förmedlingstjänsten och kan avse båda parter (tillhandahållare och nyttjare) i en delningsekonomisk transaktion.

---

[3] *Till exempel on-demand economy, collaborative economy, peer economy, gig economy, plattformsekonomi*

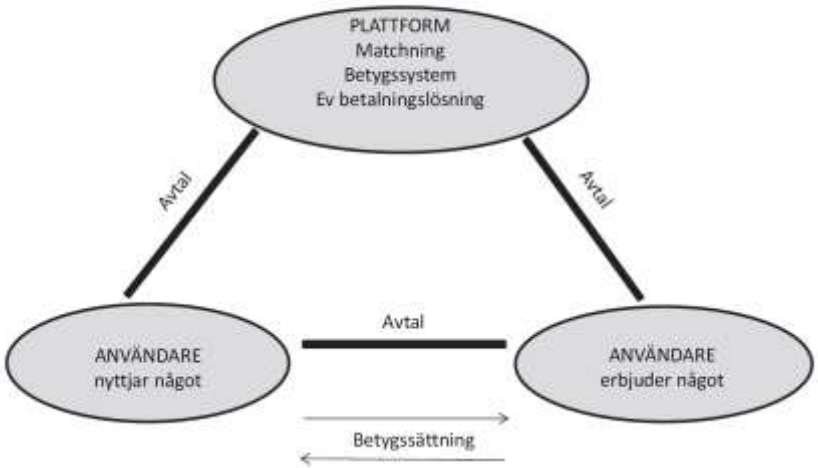
[4] *Konkurrensverket, Konkurrens och tillväxt på digitala marknader 2017:2*

[5] *Konkurrensverket, Konkurrens och tillväxt på digitala marknader 2017:2*

[6] *Konkurrensverket, Konkurrens och tillväxt på digitala marknader 2017:2*

[7] *SOU 2017:26 Delningsekonomi på användarnas villkor*

Figur 2.1 Partsrelationer i delningsekonomin

Källa: SOU 2017:26 Delningsekonomi på användarnas villkor

Förutom den klassiska trepartsrelationen så finns det även en tvåpartsmodell, där plattformen själv tillhandahåller de resurser som delas mellan användarna. Denna modell brukar benämnas Business-to-peer eller B2C och liknar till stora delar traditionella hyrföretag. Eftersom plattformarna i bägge modellerna kan vara vinst- eller ickevinstdrivande så erhåller man en klassificering enligt nedanstående figur:[8]

		Typ av tillhandahållare	
		Peer-to-peer (P2P)	Business-to-peer (B2C)
Plattformsinriktning	Icke vinstdrivande	Decentraliserad tillgång till resurser Små, ideellt drivna plattformar, till exempel delningsgrupper på Facebook	Centraliserad tillgång till resurser Ideellt drivna plattformar i privat och offentlig regi, till exempel Fritidsbanken
	Vinstdrivande	Decentraliserad tillgång till resurser Kommersiella delningsplattformar som till exempel AirBnB	Centraliserad tillgång till resurser Gränsar till uthyrningsverksamhet, till exempel bilpooler som SunFleet

Det är viktigt att notera att det även bland de icke vinstdrivande plattformarna kan finnas sådan som är att betrakta som näringsidkare utifrån det konsumentskyddande regelverket.

[8] *Shor, J. (2014),* Debating the Sharing Economy, *Great Transition Initiative (October 2014).*

2.1.2 Avtal mellan tillhandahållare och nyttjare

Förutom avtalet med plattformen ingår tillhandahållaren och nyttjaren även avtal med varandra, vilket kan gälla till exempel hyra eller lån av föremål, bostäder eller tjänster, till exempel arbetsinsatser. Betalning för tjänsterna görs vanligtvis via plattformen men det finns plattformar som mot en avgift kopplar samman tillhandahållare och nyttjare, men låter betalningen ske utanför plattformen. Betalning för delningen kan då ske via fristående betalningsleverantörer som exempelvis Swish eller Klarna. Tillhandahållaren är oftast en privatperson men kan också vara näringsidkare. En privatperson som tillhandahåller en vara eller en tjänst kan också bedömas vara näringsidkare utifrån ett konsumentperspektiv även i de fall utföraren inte har en registrerad firma med F-skatt, något som diskuteras vidare i nästa avsnitt. I det fall tillhandahållaren bedöms som näringsidkare räknas nyttjaren som konsument och skyddas då av lagar som exempelvis konsumentköplagen och konsumenttjänstlagen. Tillhandahållaren i sin tur får ett större ansvar som näringsidkare i förhållande till konsumenten.

Delning och transaktioner som sker mellan två privatpersoner faller däremot i princip utanför det konsumenträttsliga skyddet. Det är då i första hand avtalet som styr relationen mellan parterna och i andra hand köplagens bestämmelser. Om en tvist uppstår mellan privatpersoner är möjligheterna att få saken prövad utanför domstol mer begränsad än i ett avtal mellan konsument och näringsidkare. Allmänna reklamationsnämnden (ARN) prövar till exempel inte tvister mellan privatpersoner. Det kan också uppstå oklarheter om produktsäkerhet och produktansvar när privatpersoner lånar eller hyr saker av varandra, samåker i varandras bilar eller hyr bostäder av varandra. [9] Vissa plattformsaktörer som exempelvis Airbnb har så kallade lösningscenter dit en användare kan vända sig om ett problem uppstått. En privatperson kan också välja att ta upp fall i domstol mot en anmälningsavgift på 900 kr respektive 2 800kr beroende på om målet gäller ett krav under eller över 22 700kr. Personen kan då riskera att få betala eventuella rättegångskostnader, om motparten vinner målet.

2.2 Otydlighet kring roller och ansvar i delningsekonomin

I delningsekonomins partsrelation kan de juridiska gränsdragningarna mellan olika roller och begrepp vara oklara och svåra att förstå, särskilt då plattformen och användarna ikläder sig olika roller i olika typer av relationer. I många fall kan det vara oklart vilket ansvar plattformen har i förhållande till användarna, men även i relationen mellan dem. I vissa transaktioner kanske man som privatperson är tillhandahållare eller nyttjare medan man i andra räknas som näringsidkare, konsument eller arbetsgivare. När en enskild fysisk person via en digital plattform hyr ut privata tillgångar eller säljer varor eller tjänster uppstår frågor om gränsdragningen mellan ekonomisk och privat verksamhet. För användarna är frågan central, huruvida tillhandahållaren av en vara eller tjänst räknas som näringsidkare eller inte.

[9] *SOU 2017:26 Delningsekonomi på användarnas villkor*

Ur ett konsumenträttsligt perspektiv har i praxis kraven på omfattning och varaktighet av verksamheten ställts lågt. [10] Så snart mer än enstaka transaktioner genomförs tyder det på att säljaren ska anses vara näringsidkare. Det krävs inte att verksamheten går med vinst eller att det varit avsikten. Även en verksamhet som i ett skatterättsligt perspektiv klassificeras som hobbyverksamhet kan betraktas som näringsverksamhet i konsumenträttslig mening. Det innebär att man i tidigt skede, jämfört med de skatterättsliga kraven på näringsverksamhet, kan anses vara näringsidkare. (Om omsättningen överstiger 30 000 kr kan man dock eventuellt bli momsredovisningsskyldig.)

Ur ett skatterättsligt perspektiv finns vinstsyfte som ett av kraven för att en verksamhet ska anses vara näringsverksamhet. Syftet är att skilja denna typ av inkomster från inkomst av tjänst och hobby. Om tillhandahållaren har en registrerad firma eller aktiebolag antas ofta att vinstsyfte finns. Bedömningen är dock objektiv och kan innebära att en verksamhet som näring kan underkännas om vinstsyftet på objektiva grunder inte är uppfyllda. Från Skatteverkets sida behövs, ofta i efterhand, en samlad bedömning av tre kriterier (verksamhet som bedrivs självständigt och yrkesmässigt i vinstsyfte) för att näringsverksamhet ska föreligga (för en person som inte har ett AB). För tillhandahållarna av en vara eller tjänst innebär det att det först i efterhand (efter årets slut) görs en bedömning av om aktiviteterna kan anses omfattas av näringskriterierna och att tillhandahållaren kanske då borde haft bokföring, betalat moms, haft rätt till vissa avdrag etcetera.

Skillnaderna innebär att olika rättsliga skyldigheter utifrån olika lagstiftningar (konsumenträtten, skatterätten, försäkringsmässigt) inträder vid olika tillfällen och vid olika grader av aktivitet för en privatperson som är tillhandahållare av varor eller tjänster inom delningsekonomin. För användarna kan dessa oklarheter göra det svårt för att på förhand förutse sin situation och sitt och andras ansvar i en transaktion, både utifrån konsumenträttsliga sammanhang och utifrån skatterätten. Särskilt i de fall då reglerna tillämpas reaktivt.

Oklarheterna medför att lagstiftningen i delningsekonomin inte är förutsebar vilket gör tillämpningen av de konsumentskyddande reglerna komplicerad. I många fall kan det leda till oklarhet kring konsumentskyddet och kring vem användarna ska vända sig till om det uppstår problem. Det finns också en del svåra gränsdragningar, rörande till exempel när om man ska skatta för inkomst av tjänst eller näring och skyldigheten att betala mervärdesskatt. Reglerna kan vara svåra att förstå, vilket ökar risken för att det blir fel.

2.3 Svårighet att uppskatta nivån på delningsekonomin

Svårigheten att fånga och med exakthet mäta omfattningen på delningsekonomin och problematiken kring denna beror bland annat på att delningsekonomin kan ses som ett ideologiskt mål för miljömässigt hållbar konsumtion och socioekonomisk inkludering. Den breda begreppsfloran kring delningsekonomi har gjort det svårt att avgränsa definitionen och det kan finnas lika många syften i delningsekonomin som plattformar. Inte minst kan miljövinsten vara

[10] *SOU 2017:26 Delningsekonomi på användarnas villkor*

svår att uppskatta, särskilt om det uppstår rekyleffekter. Det vill säga att besparingen används till konsumtion av en annan vara eller tjänst som belastar miljön.
Att en del företag beskriver sin verksamhet som delningsekonomi trots att verksamheten är kommersiell, så kallad sharewashing, försvårar ytterligare. En del verksamheter som börjar med ideell verksamhet och delning omvandlas också efter hand till kommersiella företag, ibland genom en glidning eller stegvis förändring.

Generellt sett är transaktioner mellan privatpersoner svåra att uppskatta då de är tämligen oorganiserade och svåra att kartlägga. [11] En del av delningen och privathandeln sker till exempel grannar emellan eller i slutna grupper (till exempel på Facebook) och i många fall saknas skriftliga avtal. Bristen på transparens och statistik som inte kommer till Konsumentverkets upplysningstjänst eller andra aktörers kännedom, gör det svårt att uppskatta omfattningen av problemen och vad de innefattar.

När allmänheten vänder sig till Konsumentverket handlar det i huvudsak om frågor av efterköpskaraktär, det vill säga för att missnöje uppstått med en köpt vara eller tjänst. Under 2017 inkom drygt 94 000 klagomål till konsumentverkets upplysningstjänst, Hallå konsument, varav drygt 3 800 (4 procent) rörde köp mellan privatpersoner. Av privatköpen gällde klagomålen främst dyrare köp som exempelvis köp av bostad (29 procent) eller bil (28 procent) medan andelen gällande låga belopp var förhållandevis liten. Det kan antas att både viljan till och förväntningarna på att kunna utöva konsumenträttigheter vid delning och privatköp kan tänkas vara lägre när det gäller små belopp. I den mån vi kan koppla klagomål till delningsekonomiska aktörer gällde dessa främst nätauktioner, hyra av semesterbostad och transporter med bil.

Antalet kontakter som inkommit till upplysningstjänsten fram till och med november 2018 gällande klagomål om privathandel eller delningsekonomi ligger i paritet med föregående år. Även om det statistiska underlaget är bristfälligt, bedöms handeln mellan privatpersoner som omfattande. Utvecklingen och tillväxten av delningsekonomin och privat handel beror på efterfrågan på och utbudet av varor och tjänster på marknaden. Mot bakgrund av den ovan beskrivna komplexiteten följer en beskrivning av delningsekonomins utveckling, nuläge samt en ansats att förutspå framtida utvecklingsriktning och tillväxt.

[11] *Konsumentverket, Handel mellan privatpersoner 2015:10*

3 Historisk bakgrund

År 2015 introducerades ett nytt ord på Svenska språkrådets nyordslista: delningsekonomi. Det beskrivs i Nationalencyklopedin som ett ”samlingsnamn på aktiviteter som syftar till minskad resursåtgång genom effektivare kapacitetsutnyttjande såsom delning av tillgång till varor och tjänster.” Begreppet delningsekonomi anspelar just på det faktum att vi istället för att enskilt äga fysiska föremål, på ett intelligentare sätt kan få tillgång till dem just när de behövs. Saker som inte används så mycket, en form av vilande resurser, kan istället lånas, bytas, delas eller hyras ut. Att exempelvis alla i ett grannskap äger varsin motorsåg är rätt onödigt om den i snitt används en timme en gång om året.

Redan 1978 dök begreppet kollaborativ konsumtion (collaborative consumption på engelska) upp, där tanken var att dela ägodelar. [12] Efter flera decennier utan större genomslag fick begreppet the sharing economy spridning i slutet på 2012. Dess svenska motsvarighet, delningsekonomi, är belagt i Sverige 2013. Då hade redan många amerikanska delningsföretag hållit på i fyra-fem år.

Delningsekonomin började som en konsumtionskritisk gör-det-själv-kultur. Den ursprungliga kärnan i begreppet rymmer alltså en tanke om individen som aktiv part. Individerna kan således även vara producenter i bemärkelsen att de kan skapa tjänster och själva dela föremål med andra. Med tiden har dock aktörer som Airbnb och Uber blivit så stora och kommersiella att de svårligen kan knyta an till denna ursprungliga tanke om småskalig delning.

I ett historiskt perspektiv är fenomenet egentligen inget nytt. Byteshandel på lokala marknader har funnits i tusentals år. När jordbruket var den dominerande näringen i Sverige var det en självklarhet att dela materiella tillgångar med varandra. I de många små orterna och byarna på landsbygden hade man rätt god koll på vilka man kunde lita på och ett ömsesidigt utbyte av redskap var rationellt. Böndernas bomärken på redskapen försäkrade att de förr eller senare kom åter till ägaren.

Men i takt med städernas framväxt sjönk tilliten människor emellan. Det föll sig inte lika naturligt att dela sina saker med vem som helst. Enskilt ägande blev inte bara vanligare, utan även statusfyllt. Sakerna i sig hade inte bara ett materiellt värde, utan signalerade även att ägaren var välbeställd. Vad vi nu ser är måhända en återgång till den ursprungliga modellen med delning av ägodelar.

Denna renässans för delat ägande har möjliggjorts av tekniska plattformar som sänker trösklarna för att hitta vad man söker, samtidigt som de via betygssystem kan skapa förtroende. Medan det tidigare krävdes långvariga relationer för att bygga tillit kan vi nu bedöma personer långt bortom vår bekantskapskrets via andras omdömen. Förtroende blir en ny form av valuta. Vi lever numera i en global by där vi med teknikens hjälp kan återskapa de band som tidigare knöt oss samman – men i en helt annan skala.

---

[12] *http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/000276427802100411*

4 Drivkrafter

I detta avsnitt beskrivs drivkrafter till delningsekonomin. Dessa drivkrafter är saker som driver på utvecklingen och gör den mer trolig att fortsätta vara relevant.

4.1 Miljö- och klimatomtanke

Det finns en generellt utbredd oro för miljöförstöring och klimatkris. Andelen som är mycket oroade för förändringar i jordens klimat har ökat från 37 procent 2001 till 61 procent 2017. [13] Enligt en undersökning av Kantar-Sifo känner 46 procent av svenskarna oro eller ångest kopplad till klimatförändringarna.[14] Bland kvinnor i åldern 18-29 år är siffran så hög som 80 procent, medan den för män 65-79 år endast är 18 procent.

79 procent av svenskarna säger sig vilja leva mer miljövänligt.[15] Det finns sannolikt en motreaktion mot slit-och-släng-mentaliteten där fullt fungerande varor ofta hamnar på tippen. Initiativ för ett effektivare utnyttjande av människans resurser blir därför både nödvändiga och mer lockande.

Att kvantitativt bedöma exakt hur viktig miljö- och klimatfrågan är för svenska väljare tycks dock svårt. Under 2018 har den pendlat mellan plats 4 och 6 på listan över de viktigaste politiska frågorna.[16] En vecka innan riksdagsvalet i september 2018 seglade miljöfrågan upp som den allra viktigast frågan enligt en Demoskopundersökning. Samtidigt visade SVT:s vallokalsundersökning att miljö inte ens kom med bland de tio viktigaste frågorna.[17]

Det bör påpekas att delningsekonomin inte är någon garanti för minskad miljöpåverkan.

4.2 Politiska ambitioner

En central drivkraft för att underlätta delning är ett begripligt regelverk och hanterbar administration, särskilt för privat delning. Från politiskt håll är inställning till delning över lag positiv, även om genomgripande förändringar ännu inte skådats. Av riksdagspartierna har åtgärder för att främja delningsekonomin framförts av Centerpartiet, Liberalerna, Miljöpartiet och Moderaterna.[18]

---

[13] *https://som.gu.se/digitalAssets/1693/1693084_1.-svenska-trender-1986-2017.pdf*

[14] *https://kampanj.dn.se/ica/siffrorna-visar-sa-manga-svenskar-har-klimatangest/*

[15] *https://www.projektengagemang.se/ir/pressmeddelanden/atta-av-tio-svenskar-vill-leva-mer-miljovanligt*

[16] *https://www.dn.se/nyheter/politik/valjarnas-viktigaste-fragor-och-problemen-de-vill-ha-losta/*

https://www.expressen.se/nyheter/val-2018/ny-matning-de-ar-viktigaste-valfragorna/

https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6968043

[17] *https://www.svt.se/special/valu2018-valjarnas-viktigaste-fragor/*

[18] *https://www.di.se/hallbart-naringsliv/fa-politiska-atgardsforslag-for-att-framja-delningsekonomi/*

Moderaterna lämnade i oktober 2017 in en motion med rubriken ”Sverige ska bli världens bästa land för delningsekonomin”.[19] I denna kan man läsa att delningsekonomin har potential att bli nästa stora frihetsreform när människors möjligheter till egenförsörjning och konsumentval ökar, samt att Sverige bör välkomna delningsekonomin och svensk lagstiftning behöver anpassas efter dess framväxt. De vill utreda en skattebefrielse om 30 000 kronor per år för tillhandahållanden mellan privatpersoner utan krav på rapportering till Skatteverket.

Ett annat politiskt initiativ står innovationsmyndigheten Vinnova för. De genomför ett treårigt nationellt program kallat Sharing Cities med slutdatum i december 2020.[20] Med en budget på 177 miljoner kronor har de två mål de vill åstadkomma. Dels vill de stärka den nationella (och internationella) samverkan och främja ett gott erfarenhetsutbyte samt sätta Sverige på kartan som ett land som aktivt och kritiskt arbetar med delningsekonomi i städer. Dels vill de utveckla världsledande testbäddar för delningsekonomi i Stockholm, Göteborg, Malmö och Umeå.

Konkreta åtgärder för att främja delningsekonomin, exempelvis stadsplanering, logistiklösningar, administrativ förenkling, etcetera, kan förstås skynda på utvecklingen avsevärt. Vissa städer, exempelvis Amsterdam, har genomfört systematiska satsningar för att uppmuntra till delning genom att gynna sådan innovation och tidigt reglera marknaden.[21]

Även från EU satsas det på forskning. Bland annat satsar European Research Council,ERC 2 miljoner euro på projektet Urban Sharing: Sustainability and Institutionalisation Pathways.[22] Forskningsprogrammet leds av professor Oksana Mont vid Lunds universitet och fokuset är delningsekonomi i urbana miljöer. Tanken är att öka kunskapen om design av processer och hållbarhet i fem städer: Amsterdam, Toronto, São Paolo, Söul och Melbourne.

4.3 Immateriell strävan

Den postmateriella samhällsrörelse vi har sett de senaste decennierna har inneburit en förflyttning från en tonvikt på traditionellt mänskliga behov som mat, kläder och tak över huvudet till ett större fokus på identitet, erkännande från andra och självförverkligande. Denna globala värderingsförändring som ibland kallas *den tysta revolutionen* är särskilt påtaglig hos svenskar. Enligt den internationella studien World Values Study är Sverige det land i världen där självförverkligande bedöms allra viktigast.[23]

---

[19] *https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/sverige-ska-bli-varldens-basta-land-for_H5023670*

[20] *Vinnova. (2017). Webbsida: https://www.vinnova.se/p/sharing-cities-sweden/*

[21] *McLaren D., Agyeman J. (2015).* Sharing Cities – A Case for Truly Smart and Sustainable Cities. *Cambridge: MIT Press.*

[22] *Sandberg, M. (19 dec 2017). Prestigious ERC grant awarded to Oksana Mont.* The International Institute for Industrial Environmental Economics (IIIEE), Lunds universitet.

[23] *http://www.worldvaluessurvey.org/WVSContents.jsp?CMSID=Findings*

Att minska antalet ägodelar har blivit en strömning som har gett upphov till flera svenska böcker som *Shopstop (2014), Ägodela (2015)* och *Prylbanta (2017).*

Om fysiska ägodelar blir mindre väsentliga för vårt välbefinnande, är det rimligt att anta att man inte har samma behov av att nödvändigtvis äga dessa saker själv. Om ägande i sig bli allt mindre statusfyllt blir det väsentligare att bruka föremålen snarare än att äga dem.

4.4 Ständig förnyelse

En tydlig strömning hos urbana ungdomar är ett behov av ständig förnyelse.[24] Man vill ständigt uppdatera sin publika persona med nya intressanta händelser och uttryck. Så här säger John Magnus Roos, forskare vid Centrum för konsumtionsvetenskap på Göteborgs universitet, om saken: ”Konsumenter vänjer sig fort vid de saker de införskaffat. Samtidigt har de ett behov av att förändra sig i linje med deras förväntningar på sig själva.” I en studie av 4 000 personer av förvaringsföretaget Elfa anser nio av tio svenskar att de äger för mycket kläder och skor. Och lika många kände att de inte hade något att ta på sig.[25]

Ett behov av att kontinuerligt omforma sin identitet möts väl av temporärt ägandeskap av exempelvis smycken, klockor, kläder och bilar. Att dela resurser innebär också att de används flitigare medan de är moderiktiga och populära.

4.5 Mindre kostsamt

Att dela, låna eller hyra innebär vanligen lägre kostnader i jämförelse med att köpa saker själv. Lägg till detta underhåll, förvaring, reparationer och försäkringar som kostar ytterligare pengar. Dessutom upptar fysiska saker en del av vår hjärnkapacitet – *en mental kostnad*. Att frigöra sig från ägodelar blir ett sätt att förenkla sitt liv.

4.6 Större utbud

En finess med delning är att man kan få tillgång till ett enormt utbud av saker som av olika skäl är svåra att köpa. Att köra en lyxbil, hyra en hoppborg eller få använda en extravagant handväska kan ge stor tillfredsställelse. Saker som dessa kan vara antingen för dyra att köpa själv eller behovet av dem så kortvarigt att det inte är meningsfullt att äga dem personligen.

---

[24] *Antenna Quarterly Trend Report, Number 1/2010, No Picnic*

[25] *https://www.dn.se/kultur-noje/prylbanta-dig-till-ett-lattare-liv/*

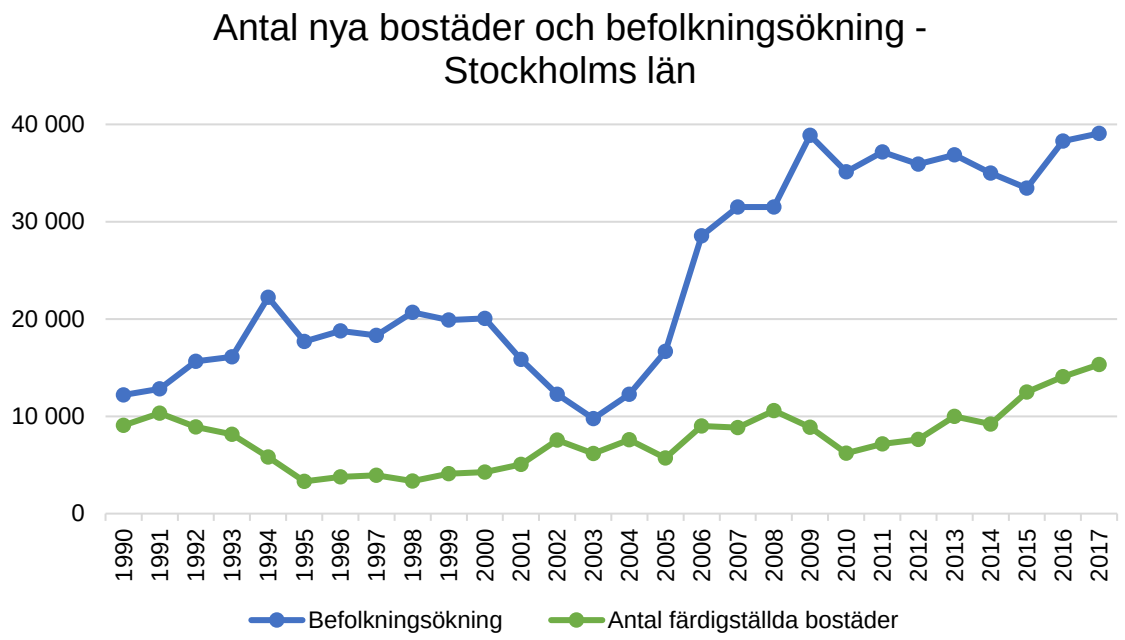

Airbnb erbjuder en stor bredd i sitt boendeutbud, allt från billiga studentrum till vackra franska slott som detta (Chateau de Meniere, 13 000 kr natten).

4.7 Lokal resursbrist

Sveriges storstäder växer snabbt. Under 2017 växte Stockholms kommun med 14 000 personer, Göteborgs kommun med 7 000 personer och Uppsala med 5 000 personer.[26] En konsekvens av växande storstäder är att efterfrågan ofta blir större än utbudet för vissa tillgångar, exempelvis vägar, parkeringsplatser, odlingsmark och bostäder. Förra året var exempelvis den genomsnittliga kötiden i Stockholms bostadskö drygt tio år. Denna lokala resursbrist driver på behovet att finna smartare sätt att allokera resurserna på.

[26] *Johansson, T., Garp, L. (21 feb 2018). Flera miljongränser passerades under 2017.* SCB

Befolkningen i Stockholms län ökar snabbare än antalet bostäder.[27]

4.8 Nya digitala användarbeteenden

Många av dagens unga vuxna har vuxit upp med delning som en central livsfilosofi. Eller för att vara mer korrekt: fildelning. Att kopiera och dela musik och filmer har för många varit ett rationellt sätt att hantera sin media. Om du får det som finns på min dator, så kan jag få det som finns på din. Med tillräckligt många användare finns det alltid någon som har det man är på jakt efter. Hela principen med internet är ju att man delar med sig av sin kunskap till varandra. Om vi för stunden förbiser de upphovsrättsliga problemen, är steget möjligen inte så långt från att dela filer, kunskap och programkod till att dela fysiska föremål.

4.9 Digitala plattformar

En helt avgörande faktor bakom delningsekonomins framväxt har varit de internetbaserade plattformarna för delning. Dessa har framför allt medför minskade transaktionskostnader. Dessa transaktionskostnader innefattar alla kostnader och allt besvär det innebär att hitta det man söker, upprätta någon form av avtal, genomföra betalning och också utbyta ägodelen eller tjänsten.
Dessa kostnader var betydligt högre före internets genombrott, särskilt när det gällde främmande personer då information och omdömen om dessa inte fanns att tillgå. Ofta begränsade detta utlåning och uthyrning till den närmaste familje- och vänskapskretsen.

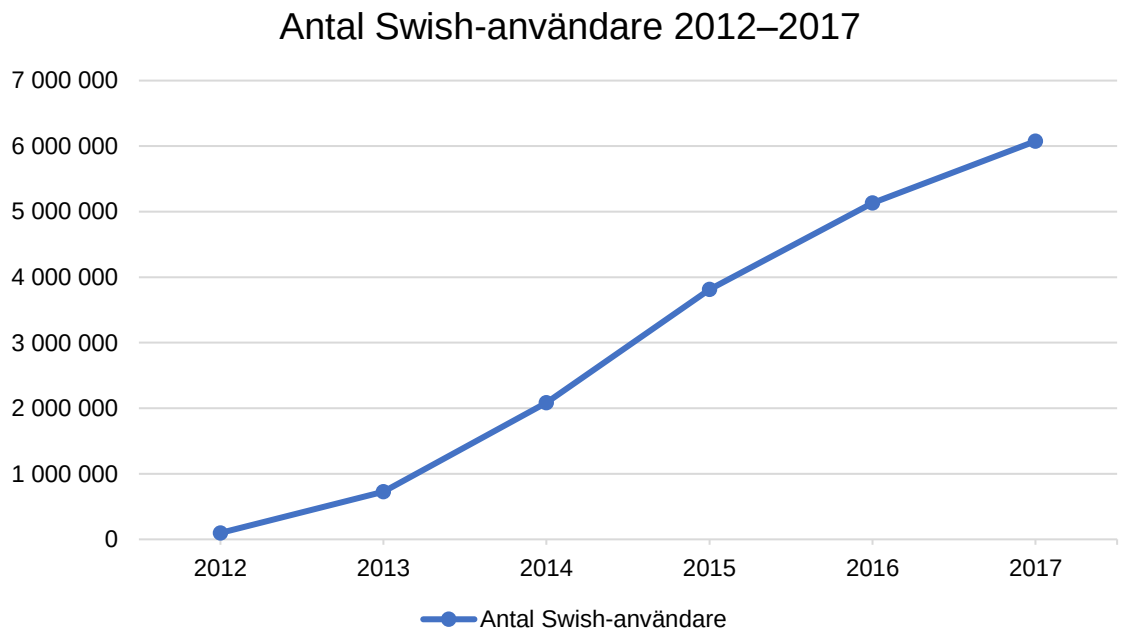
Dagens digitala plattformar gör det möjligt att snabbt hitta produkter och tjänster, använda standardiserade avtal och inbyggda betalfunktioner, och dessutom ta del av oberoende

[27] *Örstadius, K. (8 aug 2018). Fakta i frågan: Hur stor är bostadsbristen?* DN

betygssättning av andra (såvida inte betygen manipulerats). Vanligen betygssätts både tillhandahållaren/utföraren och brukaren vilket på sätt och vis tvingar fram ett reko beteende. Ingen vill riskera sitt rykte. Samtidigt skapar det ett system för tillit av helt främmande personer.

4.10 Digitala betaltjänster

Ett viktigt smörjmedel för delningsekonomin är smidiga och säkra betalningsmetoder. Under senare år har flera nya betaltjänster tillkommit. Av dessa är Swish den betallösning som har fått störst spridning i Sverige. I augusti 2018 fanns över 6,5 miljoner privata Swish-användare.[28] Varje månad sker över 25 miljoner privata betalningar med Swish.

Allt fler svenskar använder Swish för privata betalningar. [29]

En annan lösning som har underlättat framför allt för småföretagare är iZettle som erbjuder en tjänst för kortbetalning. Enligt Financial Times rankas iZettle som Sveriges tredje mest snabbväxande företag.[30] Under 2018 blev de uppköpta av PayPal.

Även Bank-ID underlättar identifiering av enskilda personer. Swish och Bank-ID används av mer än tre fjärdedelar upp till 45 år, för att sedan sjunka med ålder. Några könsskillnader presenteras inte i den officiella statistiken.

---

[28] *https://www.getswish.se/content/uploads/2017/06/Swish-statistik-2012-2017.pdf*

[29] *https://www.getswish.se/content/uploads/2017/06/Swish-statistik-2012-2017.pdf*

[30] *https://www.realtid.se/izettle-och-trustly-vaxer-snabbast-i-sverige*

Förutom att vara en viktig drivkraft till utvecklingen av delningsekonomin möjliggör digitala betalningar också en spårbarhet som kan vara viktig när det kommer till ansvar, ekonomisk redovisning och beskattning.

4.11 Sociala aspekter

Delningsekonomin kan i sig erbjuda lockande sociala interaktioner. Den som vill byta böcker och leksaker eller hyra kläder och lyxbilar delar sannolikt detta intresse med vissa andra. Att hyra eller dela kan således vara en möjlighet att ingå i nya nätverk av likasinnade, särskilt när det sker mellan privatpersoner. Detta är speciellt påtagligt för exempelvis coachsurfing (”att bo på soffan hemma hos andra”) och middagsutbyte, där en stor del av poängen är att träffa nya bekantskaper. Helst vill man träffa de som är ”komfortabelt exotiska” – olika nog för att vara intressanta, men lika nog för att vara komfortabla.[31]

Delning kan öka kontakterna mellan grupper med olika socio-ekonomisk bakgrund och leda till möten som annars aldrig skulle ha uppstått. Potentiellt kan delning öka sammanhållningen i samhället.

4.12 Gigekonomin

2015 slog ett nytt begrepp igenom i media: gigekonomi. I en gigekonomi är arbetena av temporär natur och företag anlitar konsulter, frilansare och temporär arbetskraft istället för att ha heltidsanställda. Varje avgränsad arbetsuppgift som ska lösas betraktas alltså som ett “gig”, där extern kompetens köps in efter behov. I Sverige får gigekonomin ett allt större genomslag. Numera arbetar 28 procent av arbetskraften helt eller delvis som konsulter, frilansare eller tillfälligt anställda.[32]

Utvecklingen av gigekonomin sammanfaller med delningsekonomin och underlättar dess framväxt, särskilt när det kommer till småtjänster, bud och transporter.

---

[31] *https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2210422417300114*

[32] *https://www.saljarnas.se/salj/artiklar/2017/05/gig-jobben-tar-over*

5 Motkrafter

Som komplement till drivkrafterna kan det även vara intressant att studera *motkrafter*, det vill säga saker som verkar hämmande på delningsekonomins utveckling.

5.1 Komplicerad logistik

Ett problem som uppkommer vid delning av fysiska föremål är att dessa ting måste förflyttas från tillhandahållaren till nyttjaren. Någon form av transport, paket eller annan logistiklösning krävs, vilket i sig utgör en begränsning i både tid och rum. Om denna transaktionskostnad blir för hög kan det kraftigt bromsa delning som fenomen.

5.2 Billiga varor

Många av dagens sällanköpsvaror har sett dramatiska prisfall de senaste decennierna. Exempelvis audiovisuell och fotografisk utrustning samt datorutrustning har enligt SCB blivit 90 procent billigare idag i jämförelse med 1990. Skälen är en globaliserad marknad, ny innovation och framväxten av automatiserade fabriker, saker som har skapat en enorm prispress på framför allt teknikprodukter. Att e-handla billiga saker utomlands blir allt vanligare. Under 2017 anlände 150 000 paket till Arlanda från Kina – varje dag.[33]

En följd av detta kan bli att man hellre köper en billig produkt än att låna en. Om en lövblås kostar 299 kronor på ett lågprisvaruhus är det troligt att många köper en egen, även om den bara används en gång om året.

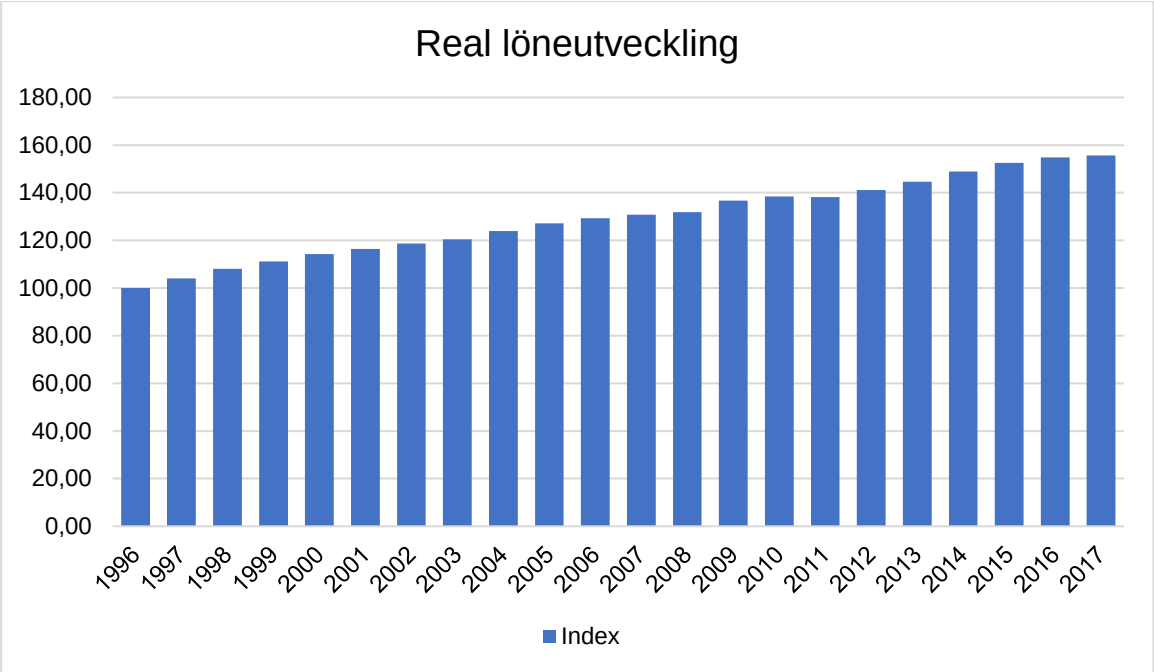
5.3 Ökat ekonomiskt välstånd

Något som kan minska behovet av delning är ett stadigt ökat ekonomiskt välstånd. Under de senaste 20 åren har reallöneutvecklingen för tjänstemän varit 63 procent och för arbetare 42 procent.[34] Nu är inte den framtida utvecklingen given, men man kan ana att en genomsnittligt allt rikare befolkning anser sig kunna köpa en stor del av vad de behöver – istället för att dela.

---

[33] *http://www.svenskhandel.se/globalassets/dokument/aktuellt-och-opinion/pressmeddelande/rapport_det-stora-detaljhandelsskiftet_2018-digital-version.pdf*

[34] *https://www.ekonomifakta.se/Fakta/Arbetsmarknad/Loner/Loneutveckling-i-Sverige/*

Kraftig reallöneutveckling.[35]

Den vars inkomst stiger tenderar att genast skaffa en dyrare livsstil. Angus Deaton, som fick Nobelpriset i ekonomi 2015, menar att konsumtionsnivån stadigt måste höjas för att bibehålla välbefinnandet och undvika en vanemässig tristess.[36]

5.4 Klimatambivalens

Parallellt med den miljö- och klimatomtanke svenskarna ofta bekänner sig till, ser vi paradoxalt nog ett ofta diametralt motsatt handlande. Enligt Världsnaturfonden är Sveriges ekologiska fotavtryck 4,2 planeter, det vill säga om alla levde som vi svenskar skulle vi behöva mer än tre extra jordklot. Det senaste decenniet har Sveriges konsumtion ökat över 10 procent (i fasta priser). Att en konstant ökning av konsumtionen inte är bra för miljön är uppenbart. Ett annat faktum är att flygresandet utomlands sedan 1990 har ökat med 200 procent.[37]

Vi kan alltså skönja något som kan kallas klimatambivalens, där miljöomtanken stannar vid läpparnas bekännelse. Med många motstridiga ideal som individ blir det svårt att uppfylla dem alla. När individen slits mellan dessa finns en uppenbar risk att det blir en diskrepans mellan vem man vill uppfattas som och vem man egentligen är genom det faktiska handlandet.

---

[35] *https://www.ekonomifakta.se/Fakta/Arbetsmarknad/Loner/Loneutveckling-i-Sverige/*

[36] *https://www.dn.se/kultur-noje/prylbanta-dig-till-ett-lattare-liv/*

[37] *Trafikstyrelsen*

5.5 Minskat behov av fysiska produkter

Vi har sett många exempel där tekniken på olika sätt gör fysiska produkter onödiga. Mobiltelefonen har i stor utsträckning varit navet för denna tjänstefiering. Smarta appar leder ständigt till minskat behov av traditionell hårdvara som dvd- och cd-skivor, armbandsur, ficklampor, GPS-navigatorer, kompasser, kameror, radioapparater, tv-apparater, konsoler för dataspel, biljetter, med mera. Andra fysiska föremål lever sannolikt också på lånad tid, exempelvis kontanter, nycklar, tidningar och böcker.

Om vi inom denna rapports definition av delningsekonomi undantar digital delning, så är det troligt att mängden fysiska saker att dela med tiden krymper. Även om det ännu inte finns någon lövblås-app.

5.6 Olämpliga produkter att dela

Konsumentverket vill i detta sammanhang påminna om riskerna förknippade med såväl delning som försäljning av vissa begagnade varor. Av säkerhets- och miljöskäl är vissa varor olämpliga att dela och återanvända, som exempelvis vissa barnartiklar och personlig skyddsutrustning, exempelvis hjälmar, flytvästar, samt produkter som innehåller giftiga ämnen. Att verka för en produktdesign som ökar både säkerheten och livslängden på varor framstår därför som ytterligare en åtgärd som kan främja delningsekonomins utveckling. Andra saker är ointressanta att dela av andra skäl, som exempelvis släktklenoder och glasögon.

5.7 Bristande tillit

Endast 40 procent känner stort eller mycket stort förtroende för betygssättningen av användare.[38] Om en delares intäkter är avhängiga vilket genomsnittsbetyg denne har, finns en uppenbar risk för manipulation. Möjligheten finns att skapa falska användarkonton, liksom att be vänner och familj att ge höga betyg och skriva fina omdömen. Oron för denna form av betygsbedräglighet är befogad, men över tid sannolikt ett minskande problem. Skälet är att mängden omdömen ackumulerar vilket innebär att det blir allt svårare att påverka helheten. Om fem personer har satt betyg kan ett snitt lätt påverkas, medan om det är femtusen är det betydligt svårare. Skeva betyg kan sannolikt också framöver motverkas av algoritmer för artificiell intelligens som kan detektera missbruk.

Studier visar också att det finns en betygsinflation där många – ibland av rädsla för att själva få ett lågt betyg – sätter högre betyg än vad de egentligen vill eller borde.[39] På Airbnb har 95 procent genomsnittsbetyget 4,5 eller högre. Detta kan jämföras med TripAdvisor vars medelbetyg för hotell världen över är 3,8. Det är sannolikt lättare att ge en ärlig bedömning till ett företag än en människa man mött.

---

[38] *http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2016/05/Novus-slutrapport-av-enk%C3%A4t-och-djupintervjuer.pdf*

[39] *Zervas, G., Prosperio, D., Byers, J. (28 jan 2015). A First Look at Online Reputation on Airbnb, Where Every Stay is Above Average.* SSRN.

En annan del av problemet är de som efter en dispyt eller personlig motsättning får ett möjligen orättfärdigt dåligt omdöme. Då dessa är subjektiva och huserar på en enskild delningstjänst finns oftast ingen möjlighet att överklaga eller att försöka rätta dem. Precis som att många utan grund hängs ut på internet av olika skäl (personligt agg, andra åsikter, etcetera.) finns det en risk att internet blir den moderna skampålen i delningsekonomin.

Även om systemen för att bedöma andra personer ständigt förfinas och utvecklas finns det en upplevd risk att bli lurad. Detta verkar sannolikt hämmande för delningstjänster.

5.8 Oklara ansvarsförhållanden

Ansvarsfrågan blir lätt komplex i en trepartsrelation. Vad händer vid skador, bedrägerier och tvister? Hur vet man att produkten inte är stulen? Ansvarsfrågan är av vikt och risken att utsättas för obehagliga överraskningar är inte försumbar.

Vanlig hemförsäkring täcker sällan egendom som förstörs eller försvinner om bostaden hyrs ut och den privata bilförsäkringen gäller normalt inte vid privat biluthyrning. I vissa fall erbjuder förmedlaren ett visst skydd, samtidigt som tillhandahållare som vid upprepade tillfällen hyr ut och delar kan betraktas som näringsidkare. I dessa fall råder ett konsumentförhållande där tillhandahållaren som näringsidkare får ett större ansvar gentemot nyttjaren, som då kan utöva sina rättigheter som konsument.

5.9 Oanpassade regelverk för delningsekonomin

Skattelagstiftning, arbetsmiljöregler och andra regelverk kan verka hindrande för såväl delningsföretag som delare. Flera svenska delningsföretag beskriver en problematik kring dessa frågor. De upplever att det saknas tydliga regler eller rekommendationer för hur man ska skatta, deklarera, skicka kontrolluppgifter med mera när deras kunder delar. Skatteverket menar att dagens regler i vissa fall är svåra att tillämpa när det kommer till frågor som inkomst, moms och arbetsgivaransvar. Skatteverket genomför för närvarande olika analyser för hur skatteprocessen för delningsekonomin ska kunna underlättas. Det finns också en ambition att automatisera delar av skatteprocessen för de med tillfälliga jobb i gigaekonomin.

En annan aspekt är förstås de felaktigheter som förekommer gällande redovisning av intäkter. I en granskning av Skatteverket 2016 visade det sig att åtta av tio som hyrde ut sin bostad via Airbnb redovisat sina intäkter felaktigt eller inte alls.[40] I exempelvis Danmark får uthyraren göra större avdrag om förmedlaren skickar in kontrolluppgifter till skattemyndigheten.

De lagmässiga hindren kan också vara mer specifika, exempelvis vid andrahandsuthyrning av parkeringsplatser. Även Tipptapp som har en app för hämthjälp av hushållsavfall har mött motstånd i både Stockholm och Göteborg med hänvisning till lagen som säger att endast den som

[40] *Jakobsson, J. (28 mars 2017). Ny rapport: Så fuskar svenskarna med Airbnb-skatten.* DI Digital.

äger avfallet får transportera det till tippen.[41] Andra som har stött på problem är företag med cykel- och elscooterpooler, där exempelvis Stockholms stad försöker begränsa dem från att använda stadens gator till parkering.[42]

Bland delningsföretagen finns från många en önskan om aktivare politik inom detta område, vilket följande citat av en person från en av de ideella delningstjänsterna illustrerar: ”Delningsekonomin och den cirkulära ekonomin kommer garanterat att växa, det finns inget annat alternativ. Tyvärr sker det lite långsamt och där är politikerna som måste ta sitt ansvar att hjälpa Sverige och se till att göra det enklare för alla att återanvända.”

Det är för närvarande en icke prövad modell att ge delningsföretag skattemässiga fördelar. Detta skulle dock innebära en särbehandling vilket skulle ge sämre neutralitet. För att något sådant skulle komma till stånd, krävs politiska beslut som tydligt vill främja denna sektor framför annan ekonomi.

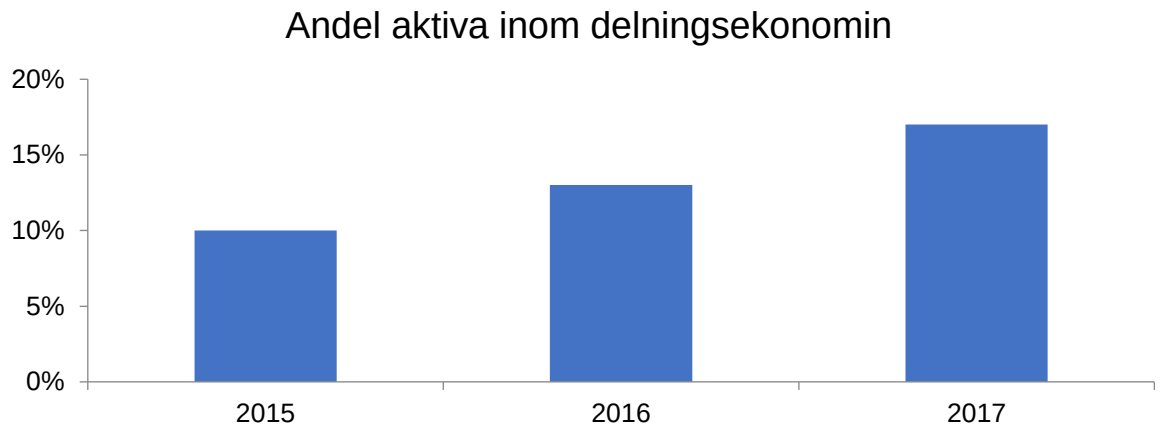
[41] *Ritzén, J. (5 okt 2018). Populär app-tjänst förbjuds av Stockholms stad.* DN.

[42] *Bouvin, E. (26 sep 2018). Stockholm vill stoppa företag från att fylla stadens cykelställ.* DN.

6 Inställningen till delning i Sverige

6.1 Aktiva i delningsekonomin

Flera studier har analyserat vilka som är aktiva inom delningsekonomin i Sverige, bland annat If (2016)[43], Novus (2016)[44] och Nordea (2017).[45] EU har även genomfört studier, bland annat The use of collaborative platforms (2016), samt The use of the collaborative economy (2018), där olika europeiska länder jämförs.[46] Nedan presenteras ett urval av den data som finns tillgänglig. Med benägen hjälp med källmaterial från If och Nordea har den demografiska analysen kunnat fördjupas ytterligare.

Allt fler är aktiva inom delningsekonomin i Sverige

Källa: Nordea, 2017.

På frågan om man har tagit aktiv del i delningsekonomin inom de senaste sex månaderna svarar 17 procent av svenskar ja, en ökning från 10 procent från 2015 (Nordea). 9 procent anger att de har hyrt ut eller delat saker med andra, medan 10 procent svarar att de har hyrt eller använt andras saker. Endast en mindre grupp av de aktiva, 12 procent, är både tillhandahållare och brukare.

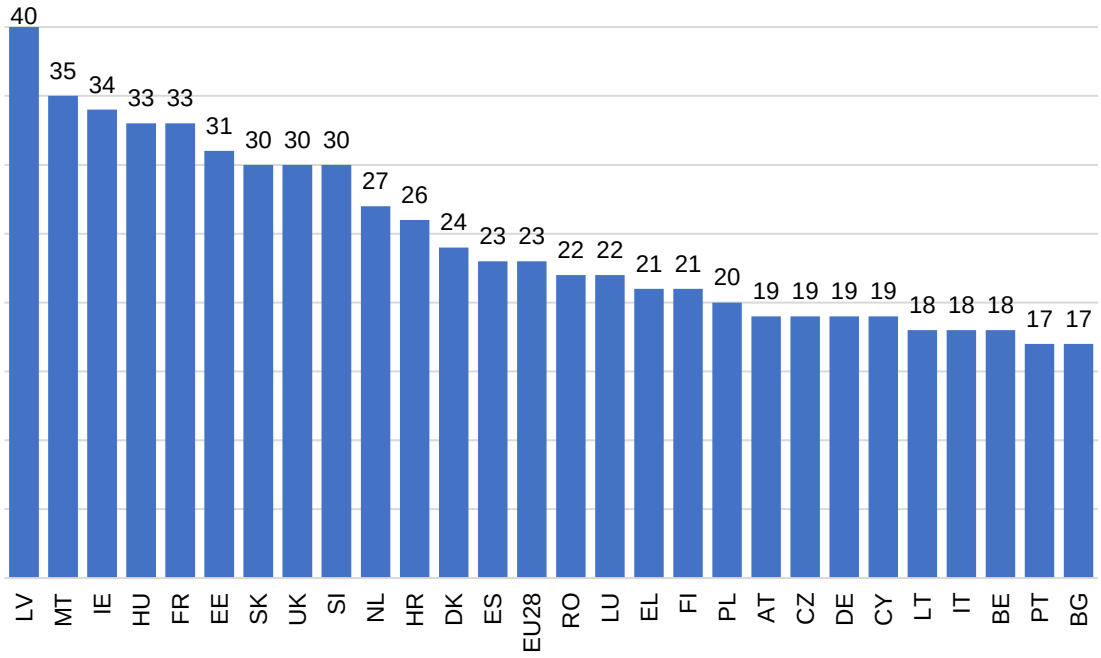
---

[43] *http://www.mynewsdesk.com/se/if_skadeforsakring/pressreleases/delningsekonomi-risk-eller-moejlighet-1484599*

[44] *http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2016/05/Novus-slutrapport-av-enkät-och-djupintervjuer.pdf*

[45] *https://www.nordea.com/sv/press-och-nyheter/nyheter-och-pressmeddelanden/press-releases/2017/11-09-08h00-hallbarhet-driver-delningsekonomin.html*

[46] *http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/flash/surveyky/2184*

Andel som har använt delningstjänster i EU-länderna.

Källa: EU, The use of the collaborative economy (2018).

Enligt den senaste europeiska studien från 2018 har 21 procent av svenskarna använt en delningstjänst som nyttjare eller tillhandahållare. Detta placerar oss i mittskiktet vid en jämförelse med andra EU-länder. Det är en ökning med 4 procentenheter jämfört med den förra EU-studien från 2016. Studien från 2018 visar också att endast 2 procent använder delningstjänster regelbundet. Andelen tillhandahållare i Sverige är i så låg som 4 procent. Att dela boende och bil är de överlägset mest populära formerna, på tredje plats kommer mat (inklusive leverans av mat).
I Sverige uppger 10 procent att de redan idag delar trädgårdsredskap med sina grannar (If). 6 procent uppger också att de redan delar någon form av ”snickarverkstad” med verktyg man kan låna hem vid behov. Inga större köns- eller åldersskillnader finns.

Över lag är skillnaderna mellan kvinnor och män små. I exempelvis Nordeas studie har 8 procent av kvinnorna och 9 procent av männen hyrt eller använt andras saker. Däremot är andelen kvinnor som tillhandahållare något större, 9 procent, i jämförelse med männen, 6 procent. I EU-studien från 2018 är det något fler män än kvinnor använder delningstjänster, 23 procent mot 19 procent. Avseende villigheten att hyra ut eller dela bostad och sommarstuga finns inga könsskillnader alls enligt If:s studie. Däremot gällande sin bil är män något mer delningsbenägna än kvinnor, 26 procent jämte 20 procent.[47]

För många nya företeelser är det föga förvånande unga som först tar till sig det nya. Så även för delningstjänster där det generellt sett finns en större villighet att hyra ut och dela saker ju yngre

[47] *http://www.mynewsdesk.com/se/if_skadeforsakring/pressreleases/maanga-beredda-att-laana-ut-bilen-mot-betalning-1390850*

man är. I åldern 18-29 år kan 47 procent tänka sig att hyra ut sin bostad en kortare tid (eller har redan gjort det), medan siffran sedan avtar med ålder för att landa på 18 procent för de som är 61 år och äldre.[48]

I åldern 18-29 år kan 34 procent tänka sig att låna ut sin bil mot betalning, medan siffran i gruppen 61+ endast är 13 procent.[49] För uthyrning av sin båt är 69 procent av de unga positiva, men endast 17 procent av de äldre.[50]

Gällande delning med grannar av saker som snickarverkstad, cykelreparationsrum, bilpool, lånecyklar och trädgårdsutrustning är inställningen också mer positiv hos yngre. I detta fall är intresset snarlikt i alla urvalsgrupper upp till 45 år, för att sedan vika för de äldre (If).

Resultaten går igen i EU-studien där åldersgruppen 25-39 år är flitigast användare av delningstjänster i Europa (27 procent), jämfört med de som är 55 år och äldre (10 procent).

En förklaring till åldersskillnaderna kan vara att äldre över lag är bättre bemedlade än unga och inte ser samma nödvändighet att tjäna lite extrapengar. Som en följd är det sannolikt så att många äldre har dyrare bilar, båtar och annat vilket minskar villigheten att hyra ut dem till okända. Vanans makt är säkerligen också stor och att ändra beteenden förefaller säkert lättare för experimentvilliga unga.

Människor i storstäder är mest villiga att hyra ut den egna bilen, 28 procent, medan siffran för övriga Sverige är 20 procent.[51] I storstäderna tycker man i betydligt större utsträckning än övriga att det är roligt och spännande att använda delningstjänster (Novus). Utifrån ett delningsperspektiv har storstäder fördelen att de samlar mycket folk på en begränsad yta. Detta ger bättre möjligheter att skapa stora nätverk av användare som kan dela saker, liksom ett begränsat transportbehov. Och omvänt, i glesbygd tenderar delning att ha färre personer geografiskt samlade och med ökade transportkrav över längre sträckor. Flera av de svenska delningsföretagen har bara verksamhet i storstäderna.

I EU:s studie framkommer också att det finns stora skillnader kopplat till utbildningsnivå. Ju bättre utbildad, desto troligare att man använt en delningstjänst. Egenföretagare och tjänstemän är flitigast användare (26 respektive 25 procent), följt av arbetare (14 procent) och arbetslösa (11 procent).

---

[48] *http://www.mynewsdesk.com/se/if_skadeforsakring/pressreleases/delningsekonomi-risk-eller-moejlighet-1484599*

[49] *http://www.mynewsdesk.com/se/if_skadeforsakring/pressreleases/maanga-beredda-att-laana-ut-bilen-mot-betalning-1390850*

[50] *http://www.mynewsdesk.com/se/if_skadeforsakring/pressreleases/fyra-av-tio-vill-hyra-ut-sin-baat-i-sommar-2560464*

[51] *http://www.mynewsdesk.com/se/if_skadeforsakring/pressreleases/maanga-beredda-att-laana-ut-bilen-mot-betalning-1390850*

6.2 Minskande motstånd mot delning

Motståndet mot att dela sina saker med främmande människor tycks minska. 2015 var det 45 procent som inte ville dela sina saker med andra, jämfört med 28 procent idag (Nordea). Det kan också höra samman med att många tidigare inte har känt till fenomenet. I Novus studie från 2016 svarade 23 procent av de som inte provat en delningstjänst att de inte kände till att de fanns. I EU-studien från samma år var det hälften som inte hade hört talas om delningstjänster i Europa.

6.3 Skäl till att dela

Det finns flera olika skäl till att dela och här framträder en stor könsmässig skillnad. För kvinnor toppar miljö- och klimatskäl, 51 procent, medan siffran för männen endast är 28 procent (Nordea). För männen är det viktigast att tjäna extra pengar, 36 procent, medan denna siffra för kvinnor är 33 procent. Två andra huvudskäl till delning som är viktigare för män än kvinnor är möjligheten att ta del av saker och tjänster man annars inte skulle ha råd med, samt att äga så få saker som möjligt.

6.4 Skäl till att inte dela

Det kan också vara intressant att se varför vissa avstår att dela. I någon mening måste förtjänsten eller besparingen vara tillräcklig för att det ska vara värt ansträngningen, såvida miljö- och klimatskäl inte fäller avgörandet.

Generellt sett tycks trygghet inte upplevas som ett stort problem. Endast 7 procent av de som inte delar menar att det är huvudskälet till att de inte deltar i delningsekonomin (Nordea). Inte heller tekniskt kunnande eller komplexiteten i transaktionerna tycks innebära större hinder. Endast 5 procent av de som inte delar menar att de digitala plattformarna är för krävande. Endast 4 procent menar att det är för besvärligt. De huvudskäl som respondenterna istället anför är att de inte hittar någon tjänst som är relevant för deras behov (34 procent) eller att de inte vill dela saker med främmande människor (28 procent). På frågan varför man inte använder delningstjänster svarade
46 procent i Novus studie att man inte hade haft något behov.[52] I EU:s studie från 2018 är det vanligaste skälet att inte dela att man inte har tid eller intresse (66 procent). Även delningsföretagen själva uppger att de önskade en större konsumentmedvetenhet om delning och dess fördelar. Att fler tänkte hyra eller låna istället för att köpa.

På frågan om varför man inte deltar i delningsekonomin finns inga nämnvärda könsskillnader, med undantag av bristande trygghet vilket 9 procent av kvinnorna uppger som skäl, i jämförelse med männens 5 procent (Nordea). De saker som upplevs tryggast att dela som brukare är i fallande ordning (Novus):

- småtjänster (trädgårdsarbete, reparationer, etc.) (46 procent)
- bostad eller sommarstuga (33 procent)
- samåkning (33 procent)

[52] *http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2016/05/Novus-slutrapport-av-enk%C3%A4t-och-djupintervjuer.pdf*

- leksaker (33 procent)
- måltider (30 procent)
- verktyg (24 procent).

Delning mellan privatpersoner kan medföra en risk för diskriminering. Tillhandahållare som ska dela boende, bilar och andra saker kan välja bort någon på grund av ursprung, sexuell läggning eller annat. I de djupintervjuer Novus genomfört vittnade exempelvis en person med ursprung från Mellanöstern om problem av detta slag.[53] På frågan om vem man skulle välja att hyra eller låna av om två likvärdiga alternativ finns, svarar 6 procent som huvudalternativ att de väljer en person med liknande bakgrund som de själva eller någon de känner. En amerikansk studie visade att den hyra manliga afroamerikaner fick via Airbnb var 12 procent längre än för likvärdiga lägenheter i samma områden.[54]

När privatpersoner hyr ut till andra privatpersoner kan man välja den man vill ha som kund och det kan vara svårt att åberopa sedvanlig likabehandling. Det finns alltså en risk att vissa ser sin etnicitet, sexuella läggning, ålder eller boendeort som ett indirekt skäl att avstå delning – man vill helt inte riskera att få nobben, få dåligt betalt eller känna sig diskriminerad på annat sätt.

I åldersgruppen 18-29 år är det betydligt viktigare än för äldre att delningsplattformen aktivt ska motverka diskriminering (Novus).

6.5 Upplevda problem med delning

För att delning ska bli en återkommande aktivitet, eller till och med en vana, måste fördelarna över tid överväga nackdelarna. Av de som är tillhandahållare, det vill säga de som har hyrt ut eller lånat saker till andra, har 3 procent upplevt stora problem, exempelvis större skador eller förhållanden som lett till juridiska följder (Nordea). Det kan låta som en låg siffra, men de absoluta talen kan bli stora. Om 1 miljon svenskar delar betyder det 30 000 personer som får stora problem. 27 procent har upplevt mindre problem och 62 procent har varit utan problem helt och hållet (9 procent svarar ”vet inte”).

Siffrorna ser snarlika ut för nyttjare, det vill säga de som har hyrt eller lånat andras saker. 4 procent har haft större problem eller dåliga upplevelser, 22 procent smärre problem och 66 procent har varit utan problem. Snarlika siffror återfinns i Novus studie där 3 procent uppger att de har övervägande negativa erfarenheter. De vanligaste problemen som nyttjare är:

- otrevligt bemötande (26 procent)
- försening eller personer som inte dyker upp (26 procent)
- problem med betalning (25 procent)
- försök till bedrägeri eller stöld (19 procent).

---

[53] *http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2016/05/Novus-slutrapport-av-enk%C3%A4t-och-djupintervjuer.pdf*

[54] *http://hbswk.hbs.edu/item/digital-discrimination-the-case-of-airbnb-com*

Först på åttonde plats kommer problem med skada som uppkommit (8 procent). Hot om våld uppger 2 procent som ett problem och faktiskt våld har 1 procent varit med om. Det är värt att notera att antalet respondenter på denna detaljnivå är begränsat.

6.6 Ansvar kopplat till delning

På frågan om vad som skulle kunna förhindra att man som nyttjare av delningstjänster blir lurad vid en affär med en annan privatperson uppger 43 procent ”lagstiftning som reglerar användarnas ansvar mot varandra” (Novus). På andra plats kommer ”information till användarna från exempelvis Konsumentverket eller konsumentorganisationer” (40 procent), och på tredje ”uppföranderegler/branschstandard för de företag/organisationer som står bakom webbplatser/appar” (37 procent).

Alla i Novus intervjustudie var mer eller mindre överens om att plattformarna borde ta ett större ansvar för att minska otryggheten och tydligare klargöra sin roll vid eventuella tvister. Detta är i linje med EU-studien där det överlägset största upplevda hindret för svenskar är att man inte vet vem som är ansvarig om något skulle hända.

Novus studie stödjer också detta, där det vanligaste svaret på frågan vad som skulle krävas för att börja använda delningstjänster, alternativt oftare än nu), är bättre lagmässigt skydd för privatpersoner (37 procent). På andra plats kommer idén om en officiell kvalitetsmärkning för att indikera delningstjänstens seriositet (33 procent). På tredje plats finns även önskan om tillgång till enkel och billig tvistlösning om det blir problem (28 procent) och på fjärde plats tydligare ansvarsfördelning (26 procent).

6.7 Avtal, villkor och konsumentskydd

Bland de som använder delningstjänster uppger 48 procent att de sällan läser det finstilta i avtal och villkor, 17 procent gör det aldrig (Novus). Här finns en viss könsskillnad där 23 procent av männen aldrig läser villkoren, i jämförelse med 12 procent av kvinnorna. De över 65 år är mest noggranna med att läsa villkoren. Bara 15 procent tycker det är lätt eller mycket lätt att hitta information om allmänna villkor på delningstjänsterna.

Enligt Novus studie påverkas riskvilligheten av det monetära beloppet i fråga.[55] Vid mindre belopp är det inte så noga med avtalsvillkor ifall man skulle råka illa ut. Vid högre belopp är man mer intresserad av att läsa igenom villkor och avtal. Däremot anses dessa avtal generellt vara för långa och krångliga vilket innebär att många bara skummar texten. En följd av detta är att man tenderar att hålla sig till mindre summor för att inte bli lurad – något som torde hämma delningen.

Endast 23 procent uppger att de litar på det skydd konsumentlagarna ger vid användning av delningstjänster oavsett vad som står i de allmänna villkoren (Novus). En större andel bland 18-

[55] *http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2016/05/Novus-slutrapport-av-enk%C3%A4t-och-djupintervjuer.pdf*

29 åringar (35 procent) än övriga åldersgrupper säger att de litar på att konsumentlagarna ger ett skydd.

6.8 Framtida marknadsbedömning

De områden som bedöms ha störst framtida potential av respondenterna i Nordeas studie är transporter, verktyg, trädgårdsredskap samt sport- och fritidsutrustning. 58 procent tror att tjänster och varor inom delningsekonomin kommer att öka, inom gruppen unga vuxna (18 - 25 år) är optimismen störst (68 procent).

I If:s studie ställs frågan om vad man tycker skulle vara bra att dela med andra, till exempel grannar. I fallande ordning är följande saker mest intressanta:

- snickarverkstad (40 procent)
- cykelreparationsrum (37 procent)
- trädgårdsutrustning (29 procent)
- lånecyklar (27 procent)
- bilpool (24 procent).

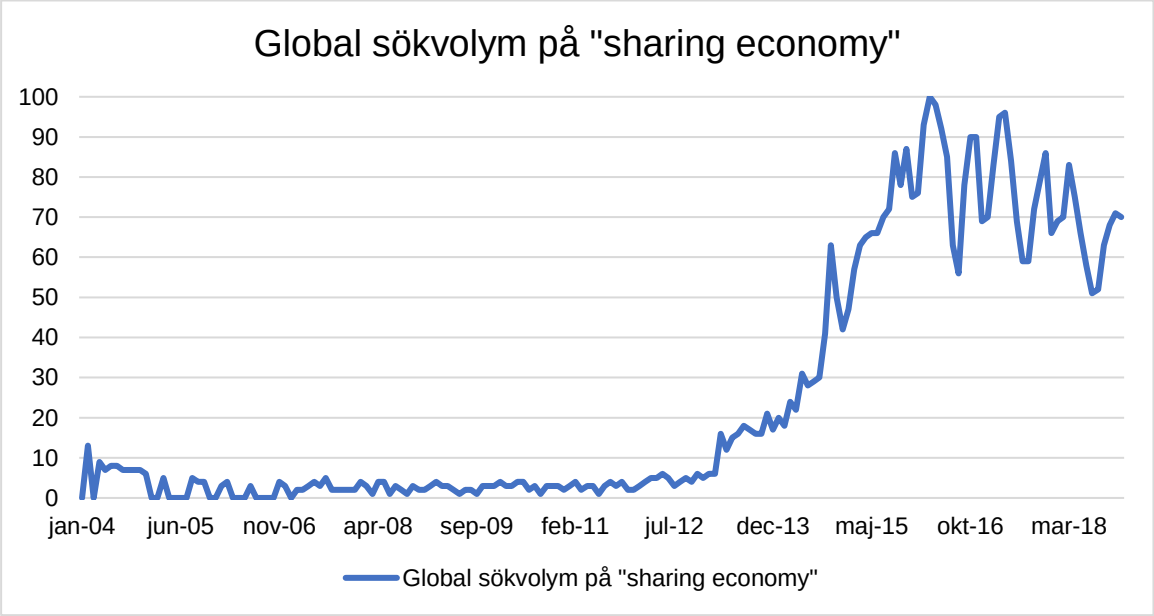
Kvinnor tycks vara marginellt mer positivt inställda till dessa svarsalternativ men inga avgörande skillnader föreligger (If). Trots att majoriteten är optimistiska till delningsekonomins framtid är det bara 17 procent av kvinnorna och 15 procent av männen som uppger att de själva kommer att delta i delningsekonomin de kommande sex månaderna (Nordea). Hälften säger tvärt nej och en tredjedel är osäkra.

7 Delningsekonomin internationellt

”Delningsekonomin är död” proklamerade tidningen Fast Company 2015.[56] De menade att alla gillar budskapet med delning: minskad konsumtion, bättre för klimatet, fler sociala kontakter – men vi ändrar inte våra vanor. Många amerikanska delningsföretag som Ecomodo, Crowd Rent, Share Some Sugar, NeighborGoods och SnapGoods fick känna på snåla vindar trots pengar från investerare. Adam Berk som grundade Neighborrow för delning av verktyg mellan grannar säger så här: ”Allt verkar så bra, förutom att ingen bryr sig ett dugg. Folk köper ändå en egen borr.” Adam Berk menar att problemet inte är förtroende, kapital eller dålig teknik, utan mänsklig apati. Alla hyllar idén – men gör sedan precis som vanligt. Entusiasm är inte att förväxla med faktiskt handlande.

2016 menade Arthur de Grave från franska delningsorganisationen OuiShare att ”delnings-ekonomin är över”.[57] Han menade att fenomenet inte levde upp till de initiala löftena om småskalig delning, utan istället hade kommersialiserats och tagits över av riskkapitalister.

Att det globala intresset för delningsekonomin, åtminstone temporärt, har avtagit framgår av antalet sökningar på det engelska begreppet sharing economy. Efter en topp 2015 har sedan sökvolymen på Google rasat dramatiskt. En motsvarande sökning på begreppet delningsekonomi visar att utvecklingen av sökvolymen är likartad i Sverige.

Minskning av sökvolymen på sharing economy.

Trots en generell nedgång i intresset för delningsekonomin finns stora kommersiella giganter som Airbnb, Uber, Foodora och Lyft som fortsätter att växa.

---

[56] *https://www.fastcompany.com/3050775/the-sharing-economy-is-dead-and-we-killed-it*

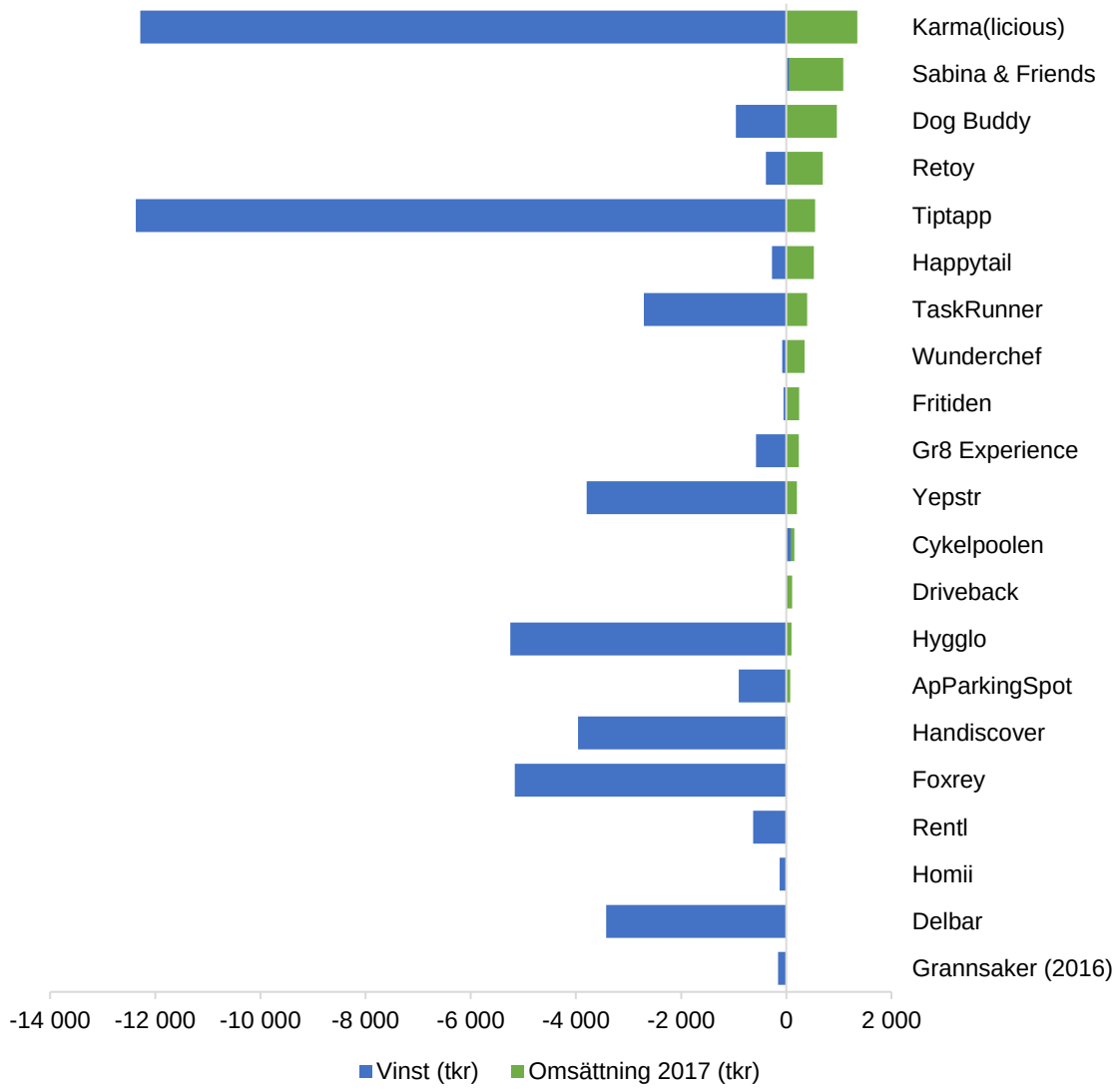
[57] *https://www.ouishare.net/article/so-long-collaborative-economy*

8 Delningsekonomin i Sverige

I kölvattnet av den internationella delningsekonomins lågkonjunktur kan en snarlik bild tecknas för utvecklingen i Sverige. Förutom ett fåtal större svenska delningsföretag, har många små startup-företag det motigt ekonomiskt. Media har publicerat spaltmeter med artiklar om ”den nya trenden” och hur delningsekonomin växer kraftigt. Problemet är att antalet bolag som startas inte är en bra värdemätare på tillväxten.

8.1 Företag med omsättning under 5 miljoner kronor

Om man studerar den ekonomiska utvecklingen för de svenska delningsbolagen är siffrorna över lag nedslående. Utifrån den avgränsning som gjorts i denna studie har den absoluta majoriteten av bolagen en omsättning under en miljon kronor (med några undantag) och alla går med förlust (med några undantag).

Svag ekonomi präglar de svenska delningsföretagen.

Källa: Allabolag.se.

8.2 Företag med omsättning över 5 miljoner kronor

Det mest framgångsrika delningsföretaget i Sverige är bilpoolen Sunfleet som har funnits sedan 1998. De har en omsättning på 166 miljoner kronor och har över 4 miljoner kronor i vinst. De finns på ett femtiotal orter och har 69 000 medlemmar i Sverige.[58] Att Sunfleet redan från start hade tunga investerare som Volvo och Hertz har sannolikt underlättat expansionen.

Vissa företag har en B2B2C-modell, vilket innebär att de vänder sig till företag med en plattform för delning mot företagets kunder. Detta kan leda till högre intäkter då företag kan förmodas ha större ekonomiska resurser. Exempel på detta är budföretag som Urb-it och Budbee. De tecknar avtal med detaljhandelsföretag, vilka i sin tur erbjuder kunderna dessa transportalternativ för hemleverans. Urb-it och Budbee har nått en omsättning på över 30 miljoner kronor, men tyngs samtidigt av förluster på tiotals miljoner kronor.

Lendify som tillhandahåller lån har en omsättning på 25 miljoner kronor, men har en förlust på 69 miljoner kronor.

8.3 Nedlagda företag

Många delningsföretag har fått lägga ner sin verksamhet. BMW:s bilpoolstjänst DriveNow lade ner i Sverige i augusti 2018 efter att ha under tre år dragit på sig en förlust på 69 miljoner kronor.[59] Även bilpoolen Car2Go lade ner i Stockholm i september 2016. Symptomatiskt lever båda dessa kvar i större städer som Amsterdam, Hamburg, Milano och New York. Sveriges befolkning är sannolikt för liten, och Sveriges storstäder för små för att få skalbar ekonomi i delningstjänster som dessa för stunden.

Andra svenska delningstjänster som har tvingats lägga ner verksamheten är:

- Airdine (hemlagad mat)
- Wunderchef (hemlagad mat)
- Waitress (lunchleveranser)
- Fnitter (lyxväskor)
- Instawork (småtjänster).

8.4 Skäl till utvecklingen

Av ovanstående kan man dra slutsatsen att svenska delningsföretag har en snudd på försumbar nationalekonomisk betydelse. Man kan förstås hävda att det tar ett tag att få ett företag att blomstra, att förändra kundbeteenden tar tid och så vidare. Flera av bolagen uppger själva att de ser en kraftig tillströmning i antal användare. Men det tycks som att hindren för stunden är allt för omfattande för svenska kommersiella framgångar.

---

[58] *Wikipedia-artikel: Sunfleet. Webbsida: https://sv.wikipedia.org/wiki/Sunfleet*

[59] *Karlsson, J. (18 juli 2018). BMW:s bildelningstjänst lägger ner i Sverige.* DI Digital.

Man kan spekulera i fler anledningar till den mediokra utvecklingen. Det kan bero på en plattformsmättnad där dominansen av giganter som Facebook och Blocket innebär att det är svårt att konkurrera om uppmärksamheten och skapa förtroende för nya aktörer, eller så är behovet av att dela vissa saker inte särskilt stort.

Ett av hindren är sannolikt att Sverige har relativt få medborgare och små storstäder vilket innebär en begränsad marknad. Detta får till följd att det vanligen är rätt få användare från start. Detta i sin tur innebär att utbudet inte är så omfattande vilket lätt ger intrycket av att aktiviteten är låg. Det blir en ond cirkel där lockelsen att gå med kraftigt begränsas av det faktum att inte särskilt många andra är med. Det framkommer också tydligt i Novus rapport att det krävs en kritisk massa användare för att börja använda en delningstjänst. Man vill ha hört talas om tjänsten och se en hög aktivitet – något som i sin tur stärker förtroendet. Man kan alltså tala om ett dubbelt förtroendeskapande. Dels måste man känna förtroende för den webbsajt som utgör delningsplattformen, och dels måste man känna förtroende för de enskilda personerna man delar med.

För produkter med lågt monetärt värde är även möjligheterna att ta ut en hög uthyrningsavgift begränsade. Låg volym kombinerat med låga avgifter tycks karaktärisera en stor del av delningen i Sverige.

8.5 Framgångsfaktorer

Framgångsfaktorer tycks vara delning av objekt med relativt högt värde. Saker som semesterbostäder och bilar är dyra men används i vissa fall sparsamt av ägarna. Möjligheten till längre kontrakt, exempelvis abonnemang i en bilpool, borgar också för ett mer förutsägbart kassaflöde. Långsiktiga investerare som accepterar år av förlust är också värdefulla då det tar tid att bygga en stor andvändarbas.

9 Konsekvenser och trender

Detta kapitel tar först upp potentiella konsekvenser av delningsekonomin, såväl positiva som negativa. Dessa konsekvenser beskriver tänkbara framtida följder, och rymmer ett visst mått av spekulation. I avsnittets andra del redovisas de trender som vi identifierat avseende delningsekonomins utveckling. Analysen i detta kapitel ligger till grund för analysen och slutsatserna som redovisas i nästa kapitel

9.1 Konsekvenser

9.1.1 Förändrad miljö- och klimatpåverkan

Att delning av föremål innebär en minskad miljöpåverkan tycks uppenbart vid första anblicken. Så är också fallet för de som är med i en bilpool eller samåker. Forskning från Holland visar att de som delar bil med andra minskar sina koldioxidutsläpp 13-18 procent.[60] 30 procent gjorde sig av med den egna bilen helt och hållet.

Förutom bildelning är dock de miljömässiga fördelarna oklara och empiriska data saknas. Istället för positiv miljöpåverkan kan en rekyleffek*t* uppstå, där de besparingar som delning medför används till ökad konsumtion av andra varor och tjänster. Detta tenderar i sin tur att radera de ursprungliga miljövinsterna – eller i värsta fall öka miljöbelastningen.[61]

Ur ett makroekonomiskt perspektiv kan vi se att vissa av delningsbolagen blir så stora att de skapar nya marknader som ökar konsumtionen och köpkraften i samhället. En ökning av BNP på 1 procent ökar även koldioxidutsläppen med uppskattningsvis 0,64-1,0 procent.[62] De lägre boendekostnaderna som Airbnb medför har exempelvis lett till frekventare flygresande och därmed större koldioxidutsläpp.[63]

9.1.2 Förändrad konsumtion

Som beskrivits i stycket ovan finns det alltså visst som talar för att delningsekonomin de facto leder till ökad konsumtion. Samtidigt finns det andra indicier på att delningsekonomin kan leda till minskad konsumtion. Enligt Nordeas rapport uppger 11 procent 2017 att de har avstått från att köpa en sak och istället utnyttjat en aktör inom delningsekonomin. Detta är en ökning från tidigare år då siffran låg på 5 procent. Hos unga vuxna (18-25 år) är denna andel betydligt högre, 20 procent. I EU:s studie från 2018 menar 14 procent att de genom att använda delning helt har övergett det tidigare förfarandet och 20 procent menar att de gjort det i viss mån. I ett framtida perspektiv är det förstås intressant om många av dagens unga vuxna vänjer sig till med ett nytt förhållningssätt till delning och konsumtion.

---

[60] *https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2210422417300230*

[61] *https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1145502/FULLTEXT01.pdf*

[62] *https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2210422417300114*

[63] *https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1876610216315892*

Om delningsekonomin över tid får en kraftigare tillväxt, kan dess grundambition att minska konsumtionen få påverkan på traditionellt näringsliv. Lokala butiker, handlare och shoppingcenter kan löpa risken att påverkas negativt om delning blir ett för många relevant substitut för konsumtion.

9.1.3 Förändrad arbetsmarknad

Många delningstjänster drar nytta av personer som utför kortare uppdrag på tillfällig basis. Detta skapar flexibla jobb för arbetslösa och studenter som får en bra möjlighet att tjäna pengar. För nyanlända kan det innebära en första fot in på arbetsmarknaden.

Det har dock framförts kritik, främst från fackligt håll, att dessa arbetsformer åsidosätter rättigheter som många traditionella anställningsavtal medför, exempelvis kollektivavtal, anställningsskydd och lagstadgad semester. Dessutom visar studier att delningsekonomin kan få negativ påverkan på traditionella yrken. En amerikansk studie visade att lönen minskade avsevärt för hotellarbetare i Texas i takt med att Airbnb växte kraftigt.[64]

9.1.4 Ekonomisk omfördelning

Delningsekonomin kan leda till en form av materiell utjämning. De som inte har den ekonomiska möjligheten att själva köpa vissa produkter som bedöms för dyra, kan via delning åtminstone få chansen att nyttja dem temporärt. Delning skulle på så vis kunna sägas ha en resursmässigt utjämnande funktion. De ideella delningstjänsterna som gratis tillhandahåller sportutrustning, verktyg, odlingsmark och annat kan här spela en viktig roll. ”Alla kan bli miljonärer på deltid” som tidningen Independent uttrycker det.

Samtidigt finns det forskning som visar att de värden som skapas med delningsekonomin distribueras ojämnt.[65] Den som vill dela, eller mer korrekt hyra ut, ägodelar av värde är sannolikt redan från början bättre bemedlad. Detta är kanske mest uppenbart vid delning av saker som bostäder, bilar, båtar och parkeringsplatser. Delning mellan privatpersoner skulle alltså tendera att öka ekonomiska ojämlikheter.

9.1.5 Digitalt utanförskap

Digitaliseringen är en viktig drivkraft bakom delningsekonomins framväxt. Det är de digitala plattformarna som gjort att delningstjänster har vuxit fram och gjort det möjligt att dela mellan många användare som är spridda över ett stort geografiskt område. Det är dock viktigt att notera att alla inte har samma förutsättningar för att delta i digitaliseringen och som därför också riskerar att bli exkluderad från delningsekonomin

---

[64] *http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract-id=2366898*

[65] *https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2210422417300114#bib0195*

I Sverige befinner sig minst en halv miljon människor utanför det digitala samhället.[66] Bland annat kan den tekniska komplexiteten och tillgången till internet och digitala verktyg utmana och begränsa möjligheterna att verka digitalt. Många upplever också otrygghet och risker i att handla på nätet. Särskilt utsatta grupper är unga oerfarna personer, äldre, personer med funktionsnedsättning, lågutbildade, arbetslösa, sjukskrivna, nyanlända och personer som lever i utanförskap på grund av till exempel missbruk eller psykisk ohälsa. Många personer står också utanför det digitala betalsystemet. Kontanter är på väg bort och digitala betalningsmöjligheter är numera ofta en förutsättning för att kunna handla på nätet. För många är detta en stor utmaning. Att vara i ett digitalt utanförskap innebär att inte kunna ta del av de fördelar som digitaliseringen och delningsekonomin medför utan begränsas till ett mindre utbud av varor och tjänster och sämre möjligheter att jämföra produkter och priser än övriga konsumentgrupper.

9.2 Trender

I detta avsnitt redovisar vi centrala trender som direkt eller indirekt relaterar till delningsekonomin. Det kan vara på sin plats att definiera vad en trend är. En trend kan sägas vara en långsiktigt, stabil riktning på en förändring. Det finns alltså en rörelse förknippat med en trend: något ökar eller minskar, en ny värdering växer fram eller ett nytt fenomen uppstår. En trend kan vara ny och rymma en viss osäkerhet eller ibland vara mer etablerad och relativt säker.

9.2.1 Jättarna tar över

För många tjänster ökar värdet ju fler användare som deltar. Ett exempel på denna nätverkseffekt är telefonen, vars nytta ökar ju fler som har en telefon. Vissa nätverk växer på grund av sin egen storlek och blir snudd på bli oundvikliga som exempelvis Facebook. Att ha många användare lockar fler användare. Vad vi nu ser inom delningsekonomin är framväxten av globala jättar vilket ofta resulterar i näst intill monopolliknande situationer.

Det kanske mest uppenbara exemplet på detta är bostadsdelningstjänsten Airbnb. De finns nu i över 190 länder och har förmedlat 400 miljoner övernattningar sedan starten.[67] Företaget värderas till över 300 miljarder kronor, i samma storleksordning som världens största hotellkedjor.[68]

Samåkningstjänsten Bla Bla Car matchar inte bara folk som ska åka åt samma håll, utan även hur pass snacksaliga de är: bla, blabla eller blablabla. De har sedan 2003 byggt upp ett nätverk med 60 miljoner medlemmar och finns nu i 22 länder.

Giganter som dessa har det momentum och den ekonomi som krävs för att expandera globalt. Svenska aktörer med likartade tjänster kan därmed få tuff konkurrens när internationella

---

[66] *REF*

[67] *https://press.airbnb.com/fast-facts/*

[68] *https://skift.com/2018/07/18/airbnb-could-be-worth-more-than-any-hotel-company-but-faces-ipo-hurdles/*

delningsföretag väljer att slå sig in i Sverige. Ett alternativ är att vi får se uppköp av lokala aktörer med stor användarbas.

9.2.2 Nischade delningssajter

Inom många branscher ser man två parallella utvecklingsspår. Ett alternativ är att bli störst, antingen genom organisk tillväxt där företaget växer av egen kraft eller genom uppköp av andra företag. Ett annat alternativ är att bli en nischaktör som riktar in sig på en viss kundgrupp eller en lokal marknad. Mindre resursstarka bolag kan således utmana stora företag genom att erbjuda kunderna mer nischade produkter och tjänster. För dessa aktörer är inte storleken det främsta vapnet utan deras snabbrörlighet och kunskap om den nischade marknaden.

Inom delningsekonomin har vi sett just denna utveckling. Förutom jättar som Airbnb och Uber finns många små nischade aktörer. Ett exempel är Handiscover som är en delningstjänst för semesterbostäder för rörelsehindrade. De har delat in alla boenden som erbjuds i tre kategorier baserat på rörlighetskrav (trappor, etc.). Ett annat exempel på nischad delning är GR8 Experience som driver en bilpool med enkom lyxbilar.

Om denna utveckling fortsätter kan alternativen för framtida delningsföretag vara något av de tre Robert Burgelman på Stanford University radar upp: “Get big, get niched – or get out.”

9.2.3 Protester mot delningsföretag

I takt med att vissa delningsföretag har vuxit till stora kommersiella affärsverksamheter har de kraftigt kommit att påverka en del traditionella branscher. Det kanske mest omskrivna exemplet är taxitjänsten Uber. Deras chaufförer är inte fast anställda och får tillhandahålla sina egna bilar. Många traditionella taxibolag har kallat Ubers verksamhet illegal och hävdat att de snedvrider konkurrensen. Enskilda taxichaufförerar har protesterat mot Uber, många gånger handfast när de har attackerat deras bilar. I december 2017 fastslog EU att Uber är ett taxibolag, och inte ett IT-företag som de själva hävdar.[69]

Även Airbnb har råkat ut för protester från olika håll. Många europeiska städer har kraftigt reglerat delning av bostäder, exempelvis Paris, Barcelona och Berlin.[70] I New York är korttidsuthyrning helt förbjudet.

Om delningsföretag framöver blir allt mer dominerande på traditionella marknader kan vi förvänta oss fortsatta protester från etablerade aktörer.

9.2.4 Stödtjänster till delningsföretag

Som en direkt följd av hypen kring delning har en ny typ av aktörer dykt upp på arenan som erbjuder olika stödtjänster till delningsföretagen. Ett exempel är Sharetribe som erbjuder en

---

[69] *https://www.bbc.co.uk/news/business-42423627*

[70] *https://en.wikipedia.org/wiki/Airbnb*

mjukvaruplattform som bildar den tekniska grunden för delning. Deras lösning är en form av marknadsplats för delning med funktioner för sökning, kommunikation, betygssättning, betalning, etcetera. Flera företag har byggt sina lösningar på denna för att exempelvis dela studiotid, surfingbrädor och bröllopsklänningar.

Ett annat exempel är det australiska företaget Sharering som vill bli ”Amazon för delnings-ekonomin”.[71] De erbjuder vad de kallar en global, blockkedjebaserad betalningslösning för all form av delning. På så vis behöver användarna bara ha en enda profil på en plats istället för att behöva skapa ett nytt användarkonto för varje tjänst. Tanken är att man med deras app ska se vilka i ens omgivning som delar saker. De har en egen kryptovaluta, SharePay, vilken kunderna kan använda.

9.2.5 Delning som affärsmodell

Vissa traditionella företag försöker anpassa sina affärsmodeller till en förändrad efterfrågan. Istället för att sälja fysiska produkter blir det allt vanligare att kunderna prenumererar på en tjänst. Man hyr ljus istället för att köpa lampor, eller betalar för utskrifter istället för att köpa skrivare. Men vissa omformar också erbjudandet till en form av uthyrning som kan sägas angränsa till delningsekonomin.

Ett exempel är Husqvarna som 2017 lanserade vad de kallar en ”Battery Box. Det var en obemannad och uppkopplad verktygsbod fylld med batteridrivna trädgårdsredskap som stod utanför köpcentret Bromma Blocks mellan maj och oktober.[72] I boden fanns trettio elektroniska förvaringsskåp med trädgårdsredskap, som häcksax, motorsåg, blåsare och trimmer, vilka kunde bokas via en mobilapp. Samma app användes sedan för betalning och för att öppna förvaringsskåpet när man skulle hämta och lämna redskapen. Tanken var i första hand att locka villaägare som enbart har nytta av produkterna vid enstaka tillfällen, och som på sätt fick chansen att använda proffsredskap med extra kraft jämfört med konsumentprodukterna. Husqvarna ser denna pilotstudie som ett sätt att lära sig mer om kundbeteenden och undersöka om marknaden är redo för den här typen av tjänst.

Ett annat exempel är Volvo Cars, vars vd Håkan Samuelsson menar att dagens uppfattning om mobilitet och bilägande håller på att förändras.[73] Vägen framåt är mobilitet som tjänst snarare än ägande av en egen bil. Volvos spin-off Lynk & Co. har redan satt detta i verket och menar att bilägare ska kunna tjäna pengar genom att dela sin bil med andra. När bilen parkerats vid arbetsplatsen kan andra personer mot betalning använda den under dagen.

---

[71] https://cointelegraph.com/news/company-aims-to-become-amazon-of-sharing-economy-with-blockchain-app

[72] http://www.mynewsdesk.com/se/brommablocks/pressreleases/nytt-pilotprojekt-paa-bromma-blocks-naer-husqvarna-tar-haecksaxar-och-motorsaagar-in-i-delningsekonomin-1926402

[73] Volvo Car Group, Global Newsroom, “Volvo Cars to establish new shared mobility business unit”, 6 januari 2017 https://www.media.volvocars.com/global/en-gb/media/pressreleases/202338/volvo-cars-to-establish-new-shared-mobility-business-unit

9.2.6 Glidning och omformning av affärsmodeller

Flera delningsföretag med svag tillväxt har efter hand bytt affärsmodell. Ett exempel är MyRentAtrend som grundades 2015 med målet att medlemmar skulle kunna hyra kläder av varandra. Detta visade sig svårt, varpå de nylanserade sin verksamhet under namnet MyDresscode. Men nu var det företaget själv som man hyrde av. De gick alltså från att vara en mellanhand till att äga och hyra ut alla kläder själva.

En snarlik resa har Klädoteket gjort. De började som ett bibliotek för klädutlåning där man fick ett gratis lånekort och kunde låna kläder som folk skänkte. Det startade som en reaktion mot masskonsumtionen och bedrevs helt ideellt och utan vinst. Numera bedrivs verksamheten som en förmedling där man kan hyra eller prenumerera på kläder och – något motsägelsefullt – köpa dem i webbshopen.[74]

Ett annat exempel är Bonsai som initialt var en tjänst för småsysslor och enkla jobb, främst riktad mot extraknäckande universitetsstudenter. Efter hand har de omformats till att bli en mer traditionell rekryteringsbyrå. Det har inneburit större intäkter, men också att de knappast längre kan kallas för delningsföretag.

Det är sannolikt att flera av de delningsföretag som har kärv ekonomi kommer att omforma sin affärsmodell, endera genom delning på ett annat sätt eller val av en mer traditionell affärsmodell. För användarna kan det vara svårt att skilja på vad som betraktas som ett delningsföretag och vad som är en vanlig kommersiell verksamhet.

9.2.7 Investeringar och uppköp

Flera stora traditionella bolag visar intresse att investera delningsföretag. Precis som Blocket en gång i tiden startade i Fjälkinge som en regional prylmarknad – för att sedan växa till en miljardomsättning – vill få missa tåget om delningsekonomin skapar nästa våg av framgångsrika snabbväxare.

För att ta några exempel:

- Mediekoncernen Schibsted och stiftelsen Norrsken har investerat 7,5 miljoner kronor i Hygglo.[75]
- Tipptap har i två omgångar tagit in 30 miljoner kronor från investerare.[76]
- Yepstr har tagit in 10 miljoner[77]
- Almi Invest har investerat i Delbar.[78]

---

[74] http://www.delafilmen.info/ (5 minuter in i filmen), samt https://kladoteket.se/webshop/

[75] https://www.dn.se/ekonomi/global-utveckling/blocket-uppfoljare-far-riskkapital-till-hallbar-hyrsajt/

[76] https://digital.di.se/artikel/skrapbolaget-tiptapp-tar-in-20-miljoner

[77] https://www.breakit.se/artikel/9038/yepstr-gor-rollspel-av-ungdomars-karriarstart-far-in-10-miljoner-kronor

[78] http://www.mynewsdesk.com/se/almi/pressreleases/ny-marknadsplats-laana-ut-dina-prylar-och-tjaena-en-slant-1120030

Dessa investeringar kan skapa den uthållighet som behövs för att genom kraftfulla marknadsföringsinsatser bygga stora användarvolymer.

Sannolikt kan även uppköp bli mer aktuella om omsättning och vinster ökar. Ett internationellt exempel är delningsföretaget Taskrabbit som erbjöd enklare tjänster som städning, flytt och hantverkstjänster. En stor del av verksamheten kom att handla om montering av IKEA-möbler, vilket föranledde IKEA att i september 2017 köpa upp företaget.

9.2.8 Sharewashing

Ett av skälen till svårigheten med att definiera begreppet delningsekonomi är att många olika typer av aktörer gärna räknar sig som en del av detta. Begreppet sharewashing har på senare tid dykt upp för att beskriva företag som orättfärdigt säger sig syssla med delning. Begreppet lånar inspiration från greenwashing, där vissa företag upptäckte att det är mycket enklare och billigare att sätta en eko-etikett på sin produkt, än att ta sig an den omständliga och dyra processen att miljösäkra sin produktion.

Vissa ortodoxa debattörer menar att delningsekonomin har muterat och hamnat långt ifrån den ursprungliga tanken om delning.[79] Det är framför allt kommersialiseringen av delning som kritiseras. Enligt kritikerna håller Airbnb på med uthyrning, Uber håller på med taxiverksamhet och de som erbjuder småtjänster som barnpassning och trädgårdsarbete håller på med rekrytering för korttidsuppdrag. Inget av detta har med delning att göra – i alla fall inte i den betydelse som vi som små lärde oss förstå begreppet.

Det finns således en risk att begreppet delningsekonomi urvattnas eller i värsta fall helt förlorar sin mening, något som kan skapa förvirring hos användarna – och potentiellt avskräcka de som annars hade lockats. Den ursprungliga tanken med delning var en respons på klimatkrisen, medan begreppet nu riskerar att istället bli en etikett tillhörande samma ekonomiska logik som gav upphov till krisen.

9.2.9 Spelifiering

En trend under de senaste åren har varit spelifiering *(*gamification på engelska*)*. Tanken är att man lånar idéer från speldesign och överför till arbetslivet. Vi ser exempel på att detta anammas även inom delningsekonomin som ett sätt att skapa motivation och entusiasmera.

Delningstjänsten Yepstr som anlitar temporär arbetskraft, främst ungdomar, för att utföra diverse sysslor, låter dessa ”levla” när de arbetar.[80] Nästan som de vore karaktärer i ett dataspel har de möjligheten att klättra vidare till nästa nivå. Den som är 15 år och registrerar sig i appen börjar med en lön på 75 kronor i timmen. Utför man ett antal uppdrag kan man nå nästa nivå och få en löneförhöjning. Den som når femte nivå får möjligeten att ta uppdrag från företag och inte bara privatpersoner. Att skaffa dessa ”erfarenhetspoäng” blir en viktig drivkraft i sig. Längre upp i

---

[79] *https://blog.p2pfoundation.net/is-sharewashing-the-new-greenwashing/2014/05/23*

[80] *https://www.breakit.se/artikel/9038/yepstr-gor-rollspel-av-ungdomars-karriarstart-far-in-10-miljoner-kronor*

pyramiden ”kommer det att hända en del häftiga grejer” meddelar ledningen, vilka än så länge är hemliga.

9.3 Sammanfattande slutsatser

Delningsekonomin kan, om den utvecklas och får större genomslag, leda till förändringar i vår konsumtion. En ökad delning av resurser kan medföra att vår konsumtion blir mindre resursintensiv och därmed också leda till en miljömässigt hållbar konsumtion. Det går emellertid inte att säga något definitivt om hur en ökad delningsekonomi påverkar den totala konsumtionsnivån eller om den leder till en mer miljömässigt hållbar konsumtion. Eftersom en ökad delning av produkter kan leda till lägre kostnader kan det innebära att det blir resurser över till annan konsumtion. Genom att dela sina ägodelar genereras också inkomster som kan användas till annan konsumtion eller till att finansiera inköpet av den tillgång som man delar, till exempel ett fritidshus.
Dessa så kallade rekyleffekter kommer i slutänden avgöra hur den totala konsumtionen kommer att utvecklas och om den blir mer miljömässigt hållbar. Det är fullt tänkbart att delningsekonomin leder till en ökad total konsumtion som dessutom ger större miljöpåverkan.

Delningsekonomin kan ha en inkluderande effekt, i och med möjligheten att dela gör vissa produkter tillgängliga även för ekonomiskt svagare grupper. Samtidigt kan en ökande delningsekonomi verka exkluderande genom att alla inte är delaktiga i den digitalisering som är en förutsättning för delningsekonomin. Om man på grund av till exempel funktionshinder inte har möjlighet att använda digitala verktyg så kommer man även ha svårt att utnyttja delningsekonomins möjligheter. Möjligheterna för delaktighet är en viktig aspekt att ta med vid fortsatt arbete med att analysera och följa delningsekonomins utveckling.

När det gäller framtidstrenderna för delningsekonomin är det särskilt intressant att följa den förändring mot kommersialiserade affärsmodeller som växer fram och som kan leda till att den traditionella delningsekonomin emellan individer minskar i betydelse. Vad kan denna förändring innebära för användarnas ställning och för utbudet av delningstjänster? En ökad förekomst av kommersialiserade delningsmodeller behöver inte vara något negativt vare sig för miljömässig hållbarhet eller för möjligheterna att få tillgång till varor och tjänster. En ökad glidning mot kommersiella delningsmodeller innebär att den traditionella delningsekonomin mellan enskilda individer åtminstone relativt kommer att minska i betydelse.

10 Analys och slutsatser

Belysningen av delningsekonomins utveckling och trender har visat på följande resultat:

- Delningsekonomin utgör ett svårfångat koncept och det är svårt att göra en entydig definition. Det finns inte heller någon konsensus kring vad delningsekonomin innehåller. Detta gör det också besvärligt att mäta delningsekonomins omfattning och innehåll.
- Det är fortfarande relativt få som är involverade i delningsekonomin, även om det skett en ökning under de senaste åren. Betydligt fler är involverade som nyttjare än tillhandahållare. Detta indikerar att delningsekonomin till dags dato inte haft något större genomslag.
- Det är ungefär lika stor andel kvinnor och män som är involverade medan det kan finnas en tendens att unga och boende i städerna är mer aktiva.
- Den främsta anledningen till att kvinnor deltar i delningsekonomin är klimat- och miljöskäl, medan främsta anledningen för män är möjligheten att spara eller tjäna pengar.
- Främsta anledningen till att inte delta i delningsekonomin är att man inte ser något behov, vilket gäller både kvinnor och män. Attityden har dock blivit mer positiv över tid.
- Generellt sett är det endast i mindre utsträckning som hinder lyfts fram i form av bristande trygghet, tekniskt kunnande eller att delning är för komplext.
- Enbart i mindre omfattning har personer råkat ut för direkta problem i samband med delning, till exempel i form av förseningar, problem med betalning, eller skador på delade produkter.
- Det finns en dual struktur avseende aktörerna/plattformarna där några få växer sig stora och det stora flertalet fortsätter att vara små. Många av de små plattformarna kämpar med låg omsättning och förluster.
- Som ett komplement till de kommersiella plattformarna har även ideella plattformar och tjänster som till exempel Fritidsbanken vuxit fram.
- Det finns en trend mot glidning och omformulering av affärsmodeller, där delningsplattformarna själva tillhandahåller de varor/tjänster som ska delas och att utvecklingen därmed går mot mer traditionella affärsmodeller med en konsument och en näringsidkare
- Delningsekonomin kan, om den utvecklas och får större genomslag, leda till förändringar i vår konsumtion. En ökad delning av resurser kan medföra att vår konsumtion blir mindre resursintensiv och därmed också leda till en miljömässigt hållbar konsumtion. Det går dock inte i dagsläget att avgöra i vilken utsträckning delningsekonomin bidrar till detta, bland annat beroende på förekomsten av rekyleffekter (att besparingen används till konsumtion av andra varor och tjänster som belastar miljön).
- Vissa begagnade varor är också av säkerhets- och miljöskäl olämpliga att dela och återanvända som vissa barnartiklar, hjälmar, flytvästar, samt produkter som innehåller giftiga ämnen.
- Policyutvecklingen har varit begränsad, så det finns ett behov av att se hur delningsekonomin kan få bättre förutsättningar, bland annat genom att se hur samhällsplaneringen kan anpassas för att underlätta för delningstjänster att växa fram.

Resultaten indikerar, trots att delningsekonomin har setts som en frälsare av många att toppen på hypen kring delningsekonomin nu har passerats. Istället har fenomenet till stor del hamnat i medieskugga och en viss besvikelse över att de storslagna visionerna inte inträffat går att skönja.

10.1 Delningsekonomin står inför ett vägval

Man kan likna dagens delningsekonomi vid ett vägnät. Ute på motorvägen finns internationella jättar som Airbnb och Uber som framgångsrikt rusar fram. Vid sidan av denna motorväg finns en mindre landsväg där ett fåtal svenska bolag rullar på i maklig fart. Och till sist finns det en guppig grusväg där de flesta små svenska delningsföretag rattar för fullt för att hålla kursen.

Med denna metafor i bakhuvudet kan man säga att den svenska delningsekonomin just nu tycks stå inför ett vägval. Endera kommer bolagen på grusvägen upp på landsvägen, eller till och med upp på motorvägen, eller endera riskerar de att köra ner i diket. I princip samtliga mindre aktörer har mycket låga intäkter och med få undantag går de med förlust. Många har lagt ner eller bytt till en traditionell affärsmodell.

Det finns hinder för delningsekonomins utveckling, bland annat bristande tillit, osäkerhet kring ansvarsfrågan och oklara eller ogynnsamma regelverk. Lägg till detta stora internationella företag som blir allt mer dominerande och kan förväntas göra större intrång på den svenska marknaden.

Men det finns ljus i tunneln. Flera delningsföretag investerar kraftigt i marknadsföring, ofta uppbackat av kapitalstarka bolag, och de menar att deras användarantal ökar kraftigt. Statistiken visar också att allt fler svenskar använder delningstjänster, även om det är en tonvikt på unga och välutbildade i storstäder. Det pågår även olika initiativ för att stimulera delningsekonomins utveckling i städerna, som till exempel Vinnovas projekt Sharing cities.[81] Det återstår dock att följa upp vilken effekt initiativ av den här typen får.

Det finns ett antal tunga drivkrafter som talar för delningsekonomin, men även ett antal motkrafter som bromsar utvecklingen. Endera ser vi en utveckling med undanröjda hinder, tilltagande kundströmmar och en blomstrande delningsekonomi, eller endera kommer kassan för många av initiativen inom kort att sina – att ha kraftiga förluster i många år förutsätter annars mycket tålmodiga ägare – och stora delar av den svenska delningsekonomin som vi känner den idag kommer att krascha.

Medan kommersiella företag kämpar för sin överlevnad samlar många ideella initiativ relativt stora användarskaror. Att dela och byta fritidsutrustning, kläder eller till och med datorkraft och odlingsmark är fenomen som blir mer populära.

Konsekvenserna av delningsekonomin är svårtydda. Vi ser minskade klimatutsläpp vid bildelning, men ökat flygande vid bostadsdelning. Vi ser nya jobb skapas, samtidigt som en del gamla hotas. Vi ser människor utan ekonomiska möjligheter att själva köpa vissa varor få chansen att nyttja dem temporärt, samtidigt som bättre bemedlade tjänar pengar på uthyrning. Vi ser privatuthyrare kämpa med regler och deklaration, medan andra smiter från skatten. Bilden är komplex och de framtida ekonomiska, sociala och miljömässiga effekterna till stor del okända.

---

[81] *Vinnova Sharing cities (Dnr 2017-02473), https://www.vinnova.se/p/sharing-cities-sweden/.*

Utvecklingen av delningsekonomin står och väger och det är viktigt att bedöma behovet av politik och regleringar för att inte i onödan hämma delningsekonomins utveckling. Behovet av policyåtgärder sträcker sig från att fortsatt analysera behovet av reglering inom arbetsmarknads-, konkurrens- och det skattepolitiska området till att fortsatt analysera behovet av förändringar i det konsumentskyddande regelverket. Det kan även finnas behov av att få mer kunskap kring vilka anpassningar som krävs av regelverken för att ge delningsekonomin goda och rättvisa förutsättningar.

10.2 Utveckling mot nya affärsmodeller

Det är sålunda en öppen fråga hur delningsekonomin kommer att utvecklas framöver och hur detta kan påverka användarnas ställning. För att analysera frågan djupare behöver man göra en åtskillnad mellan å ena sidan delning som modell för att tillhandahålla nyttigheter och å andra sidan organisationen av delningen – vilka parterna är i transaktionen.
När det gäller organisationen av delningsekonomin så är ju den grundläggande utgångspunkten, vilket även beskrevs i kapitel 2, att det är ett trepartsförhållande, P2P. Transaktionen sker mellan två privatpersoner med en kommersiell eller ideell plattform som förmedlare. I kapitel 9 påpekas utvecklingen av en glidning mot att delningsföretagen/plattformarna själva tillhandahåller de resurser som delas, det vill säga att det istället blir ett tvåparts- istället för ett trepartsförhållande och det blir en renodlad relation mellan konsument och näringsidkare,B2C. Vid en sådan utveckling så kan man fortfarande säga att konsumtionen sker genom delning av resurser och att fokus förskjuts från att äga varan till att få tillgång till den tjänst som är det man i slutändan har behov av, till exempel transport eller gräsklippning. Detta innebär att gränsen mellan delningsekonomi och traditionell uthyrningsverksamhet blir fortsatt otydlig. Denna utveckling medför också en ökad betoning på tjänsten istället för produkten, vilket kan ses som en del av en ökad tjänstefiering av ekonomin.[82]

Kopplar man den bild av utvecklingen som tecknats tidigare i rapporten till de olika delningsekonomiska modellerna så kan det illustreras med hjälp av den figur som visades i avsnitt 2:

		Typ av tillhandahållare	
		Peer-to-peer (P2P)	Business-to-peer (B2C)
Plattformsinriktning	Icke vinstdrivande	+	+
	Vinstdrivande	++	++

Anmärkning. Antalet plus i respektive ruta indikerar vår bedömning av tillväxten framöver av respektive kategori.

[82] *I andra sammanhang talar man om en ekonomi där tillgång till tjänsterna är viktig (Access-economy) eller om funktionsförsäljning där funktionen och inte produkten är det som säljs.*

Det är framför allt i de vinstdrivande kategorierna som den starka tillväxten kan väntas framöver. De stora kommersiella delningsplattformarna som till exempel AirBnB kommer att fortsätta att vara dominerande, men det kommer även att växa fram nya aktörer inom andra områden. Det är också möjligt att glidningen mot ett större inslag av B2C-modeller som kommer att utgöra en stor del av tillväxten inom delningsekonomin, men detta går inte att säga säkert utan behöver analyseras närmare.

Det går också att lyfta fram en logisk marknadsdynamik över tid som motverkar tillväxten av den traditionella delningsekonomin med transaktioner mellan privatpersoner, P2P och som kan öka glidningen mot en tvåpartsmodell, B2C.

Normalt så analyseras delningsekonomins potential ur ett statiskt perspektiv utifrån nuläget, där det finns ett överskott av resurser som kan utnyttjas för delning och därmed utnyttjas effektivare. Frågan är hur detta kommer att se ut över tid om fler blir en del av delningsekonomin istället för att fortsätta köpa egna apparater. Om fler börja anlita delningstjänster och till exempel låna/hyra borrmaskiner och gräsklippare när man behöver dem istället för att själv äga dem, så kommer stocken av dessa apparater ute bland privatpersoner att minska i takt med att existerande apparater förslits och kasseras. Om man väljer att utnyttja delningstjänster i större utsträckning kommer man i mindre utsträckning att köpa in nya apparater som ersättning för de som kasserats, vilket gör att utbudet av apparater som kan användas för delning minskar. I viss mån kan det kompenseras av att vissa individer ser det som ett sätt att tjäna pengar genom att köpa in apparater för att sedan dela dem mot en avgift, men det är inte troligt att detta får särskilt stort genomslag, speciellt inte om normen och attityderna förskjuts mot att dela istället för att köpa.

Över tid skapar denna utveckling ökade incitament för delningsplattformarna att själv förfoga över de resurser som behövs för att möta efterfrågan från de kunder man har. Dessutom kan företagen minska transaktionskostnader och minska osäkerheten genom att själva skaffa sig kontroll över de tillgångar som krävs för att kunna tillhandahålla de delningstjänster man erbjuder i tillräcklig omfattning.

Denna marknadsdynamik stärker utvecklingen mot en tvåpartsmodell där privatpersoner inte längre tillhandahåller de resurser som delas. Denna dynamik kan man framför allt se framför sig när det gäller delning av varor med begränsad livslängd och lågt till medelhögt värde, till exempel olika apparater och verktyg som används i hushållen men även för fordon. Fastigheter har högt värde och förslits inte, så delning av bostäder kan fortsätta växa och utvecklas enligt en trepartsmodell, även om man även där kan se incitament för plattformarna att ta kontroll över utbudet och minska transaktionskostnader. Delning av renodlade tjänster påverkas inte i någon större utsträckning av denna marknadsdynamik, utan där har de skatte- och arbetsrättsliga regelverken större betydelse för utvecklingen.

Det är viktigt att komma ihåg att den här utvecklingen mot en mindre traditionell delningsekonomi inte behöver stå i motsatsställning till ambitionen att delning ska leda till en mer resurseffektiv ekonomi och miljömässigt hållbar konsumtion. Ur detta perspektiv är det ingen skillnad om de varor som krävs för att tillfredsställa ett visst konsumtionsbehov ägs av privatpersoner eller av ett företag.

De ideella plattformarna som till exempel Fritidsbanken, påverkas inte i samma utsträckning av denna utveckling, men dessa tjänster kommer å andra sidan troligtvis inte att svara för någon större del av hushållens konsumtion, även om de fortsätter att växa.

10.3 Utveckling av regelverk

Oavsett om utvecklingen går mot ett större inslag av B2C-modeller eller inte, så finns det behov av policyinsatser. Det handlar dels om att fortsätta arbetet med att hitta en ändamålsenlig reglering som inte hämmar tillväxten av delningstjänster samtidigt som det är viktigt att konkurrensen inte snedvrids mellan delningsaktörer och andra aktörer. Det handlar både om skatte- och arbetsrättsliga regler men även om det konsumentskyddande regelverket. Eftersom olika rättsliga skyldigheter utifrån olika lagstiftningar (konsumenträtten, skatterätten, försäkringsmässigt) inträder vid olika tillfällen och olika grader av aktivitet för en privat person som är utförare inom delningsekonomin, så finns det anledning att arbeta för att förenkla detta och se över rättsligt gemensamma begrepp till vilka det knyts olika rättsliga förpliktelser. Gemensamma begrepp skapar större transparens och underlättar för användaren i delningsekonomin.

Det finns också ett behov av att inkludera ett delningsperspektiv inom ramen för samhällsplaneringen så att utformning av bostadsområden och infrastruktur underlättar för etablering av delningstjänster. Inom detta område pågår det redan forskning och praktisk tillämpning och resultaten blir viktiga att följa upp och utvärdera. Beroende på hur regleringarna utformas så kommer det antagligen också att påverka hur tillväxten blir för de olika modellerna för delningstjänster. Detta gör det viktigt att följa upp genomförda policyinsatser.

10.4 Fortsatt arbete

Med hänsyn till att delningsekonomins utveckling kan sägas stå vid ett vägskäl finns det anledning att fortsätta följa utvecklingen, bland annat inom följande områden:

- Följa och analysera marknadsglidningen och den trend som finns till att delningsekonomin utvecklas mer till tvåpartsförhållanden där plattformarna även står som tillhandahållare av de delningstjänster som efterfrågas (B2C). I detta sammanhang bör även marknadsföring studeras för att se vilken bild som plattformarna ger av de tjänster som tillhandahålls, bland annat för att se förekomsten av så kallad sharewashing.
- Analysera hur och under vilka förutsättningar delningsekonomiska modeller kan leda till en miljömässigt hållbar konsumtion, även när hänsyn tas till helheten och förekomsten av så kallade rekyleffekter.
- Följa utvecklingen av ideella plattformar för delningsekonomin och bedöma behovet av konsumentskyddande åtgärder. Det är dock svårt och komplext att följa vissa av dessa plattformar, till exempel de som utgörs av slutna grupper på Facebook
- Det finns också behov av att följa den allmänna policyutvecklingen inom området och bevaka resultaten från de forskningsinitiativ som genomförs och bedöma dessa från ett konsumentperspektiv. I detta inkluderas även behoven av och möjligheterna till policyåtgärder för att påverka attityden till att delta delningsekonomin.

Ovanstående punkter kommer att diskuteras inför Konsumentverkets fortsatta arbete med myndighetens uppdrag kring att följa delningsekonomins utveckling. I detta arbete kommer det att vara nödvändigt att samverka med andra aktörer och ta del av deras erfarenheter av delningsekonomins utveckling. Även om underlaget som redovisats i denna rapport inte pekar på stora könsmässiga skillnader, så är det viktigt att ha med könsdimensionen i det fortsatta arbetet. Frågorna kring delaktighet i delningsekonomin behöver också beaktas i det fortsatta arbetet.

11 Bilagor

Bilaga 1: Svenska kommersiella delningsföretag
Bilaga 2: Svenska ideella delningstjänster

Bilaga 1: Svenska kommersiella delningsföretag

Nedan listas några av de aktörer som typiskt räknas som del av svenska delningsekonomin. För översiktlighetens skull har de kategoriserats grovt.

11.1 Småtjänster

TaskRunner har över 5 000 personer anslutna till sitt nätverk.

TaskRunner: En app för småtjänster som möbelmontering, flytthjälp och enklare hantverkstjänster. Uppger själva att de i september 2018 har 5 000 händiga personer anslutna. Finns i hela Sverige men en tonvikt på storstäder och södra halvan.

Yepstr: Tjänster för enklare småsysslor åt grannar och andra. Uppger själva att de i oktober 2018 har 21 000 ungdomar anslutna. Antalet användare ökar markant varje månad och deras prognos är att verksamheten kommer att fortsätta växa i mycket hög grad framöver. Finns i större svenska städer som Göteborg, Hudiksvall, Lund, Malmö och Stockholm.

Tipptapp: Tjänst för att få saker bortkörda till soptipp eller återvinning. Uppger själva att de i september 2018 har 100 000 användare i Stockholm.

11.2 Kläder och väskor

Sabina & Friends: Uthyrning av lyxkläder. Uppger själva i oktober 2018 att verksamheten ökar sakta men säkert hela tiden.

Curatorz: Uthyrning av modekläder.

Klädoteket: Uthyrning av modekläder. Även möjligheten till prenumeration finns.

My Dresscode: Uthyrning av designerväskor.

11.3 Hundvakter

Happytail: Nätverk för att hitta hundvakt.

Dog Buddy: Svensk-engelsk tjänst för att hitta hundvakt. Finns i totalt åtta länder, har 30 000 hundvakter och 800 000 medlemmar. Finns över hela Sverige.

11.4 Uthyrning

Hygglo: Tjänst främst för grannar som vill hyra ut saker till varandra. Uppger själva att de i september 2018 har månatlig ökning av antal användare på ca 30 procent. Finns över hela Sverige.

Delbar: Tjänst för att hyra (och även sälja) saker inom grannskapet.

Grannsaker: Tjänst för att hyra (och även sälja) saker inom grannskapet. Primärt i storstäder.

Rentl: Tjänst för uthyrning av saker man sällan använder. De uppger själva i september 2018 att de ser en ökning av antalet användare speciellt under vår och sommar. Även givet varje krona satsad i marknadsföring ser de en större tillväxt. Finns över hela Sverige.

11.5 Bil-, scooter och cykelpooler

Sunfleet: Sveriges största bilpool. De finns på ett femtiotal orter och har 69 000 medlemmar i Sverige.

Gr8 Experience: Bilpool med lyxbilar av olika märken. Finns i större städer som Stockholm, Malmö, Göteborg, Örebro, Jönköping och Helsingborg.

Voi: Uthyrning av elscootrar. Scootrarna laddas nattetid av så kallade hunters, som tar hem och laddar dem. Finns tillgängliga runtom i Stockholm, men förhoppningar finns för internationell expansion.

Dela cykel: Erbjuder en lösning för fastighetsägare och företag som vill skapa en egen cykelpool.

Cykelpoolen: Erbjuder en lösning för fastighetsägare och företag som vill skapa en egen cykelpool. Även elcyklar.

11.6 Bud och transport

Budbee: Hemleverans av varor med frilansande chaufförer.

Urb-it: Vänder sig mot företag som vill erbjuda hemleveranser.

Foxrey: Transport i lastbilar med ledigt lastutrymme.

DriveBack: Gratis bilresor genom att företag vill ha bilar förflyttade. I huvudsak sker resorna mellan större svenska städer.

Wayway: Dela taxiresor med andra som ska åt samma håll.

11.7 Leksaker

Retoy: Erbjuder möjlighet för förskolor, bibliotek och föreningar att anordna leksaksbytesaktiviteter. Har inlett ett samarbete med Rädda barnen.

11.8 Parkering

ApParkingspot: Möjligheten att dela sin parkeringsplats under tider då man inte själv använder den. Uppger själva att de i september 2018 har sett en fördubbling av antalet användare det senaste kvartalet.

11.9 Mat

Karma: Möjlighet att köpa mat som ska slängas till halva priset. Planerar en internationell expansion.

11.10 Finans

Lendify : Möjlighet att låna pengar utan mellanhänder där investerare kopplas ihop med låntagare. Har i oktober 2018 lånat ut över 1 miljard kronor.

Bilaga 2: Svenska ideella delningstjänster

Det finns många mindre uppmärksammade aktörer som erbjuder småskalig ideell delning. Uppfinningsrikedomen på området får sägas vara stor med möjlighet att dela exempelvis resor, datorkraft eller varför inte sin trädgård för odling. Många initiativ – lokalt och online – finns även för att byta konst, växter, serietidningar, fiskeutrustning, med mera. På Facebook finns exempelvis en grupp med 3 000 personer som byter frisbees med varandra.

Sammanställningen nedan är inte komplett, men ger en fingervisning om vilka tjänster som erbjuds.

Klädbytardagen finns på många orter i Sverige.

Klädbytardagen: I regi av Naturskyddsföreningen har Klädbytardagen genomförts under flera år. 2017 deltog 14 500 personer på ett hundratal orter i Sverige och 40 500 begagnade plagg fick nya ägare.[83] Enligt deras arrangörsenkät uppger 99 procent att besökarna verkade nöjda. För varje plagg man tar med får man en biljett som kan bytas mot ett annat plagg. Plagg som ingen väljer skänks till en lokal second hand-butik. Detta exempel må ligga utanför denna rapports avgränsning då kläderna byter ägare permanent, men då detta inte kan kallas för annat än en framgångssaga tas det ändå med som ett inspirerande exempel.

Fritidsbanken: Under parollen ”Alla får låna – allt är gratis!” erbjuder Fritidsbanken lån av sport- och fritidsutrustning i 14 dagar. Man kan låna allt från en komplett slalomutrustning till

[83] *https://vanersborg.naturskyddsforeningen.se/handla-miljovanligt/kladbytardagen/*

innebandyklubbor och tremanstält. Utrustningen är skänkt av privatpersoner. Fritidsbanken har lyckats strukturera och konceptualisera tidigare bytesdagar vilket har skapat en modell för snabb expansion. Fritidsbanker finns i oktober 2018 på 77 platser i Sverige och växer snabbt. ”Vi är stolta, men inte nöjda.” säger David Mathiasson som är verksamhetsledare. Ytterligare 100 kommuner är intresserade och visionen är att finnas i varje svensk kommun.”

Skjutsgruppen: Skjutsgruppen är ett ideellt initiativ som sedan 2007 erbjuder samåkning. Via en app kan man erbjuda skjuts åt andra som ska åt samma håll, och förstås omvänt att hitta någon att åka med. Har lokala skjutsgrupper i ett tiotal städer, samt Danmark.

Bjussa: Bjussa är en webbsajt och app för saker som bortskänkes. Här kan man hitta gungstolar, akvarium, takplåt och allsköns andra föremål. Det är helt gratis, både för den som ger och den som får. Har omkring 300 000 användare och ser ljust på framtiden. Planerar att införa en betalningsmodell för att kunna driva tjänsten vidare.

Boinc: Möjlighet att dela sin datorkraft för välgörande ändamål, exempelvis cancerforskning eller klimatanalys.

Fruktförmedlingen (Äkta vara): En fruktförmedling som ser till att frukt och fallfrukt inte slängs bort eller ruttnar. Liknande initiativ finns även på Facebook.

Co-Grow: En tjänst som sammanför de med stor trädgård som de inte använder och de utan trädgård men odlingsintresse. Har hundratals anslutna användare.

ToolPool (Malmö Järnhandel): Möjlighet att under ett dygn gratis låna verktyg. Primärt handlar det om verktyg man sällan använder, exempelvis vinkelslip, tapetnedångare och krysslaser. Den enda kostnaden är att man gör ett inlägg på Facebook. Verktygen hämtas och lämnas på Malmö Järnhandel.

Konsumentverket, Box 48, 651 02 Karlstad
Telefon: 0771-42 33 00. **konsumentverket.se**